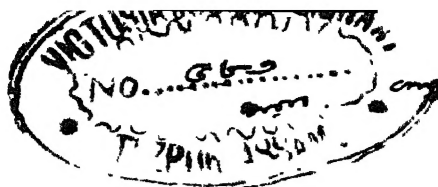

শ্রীপূর্ণানন্দ দাস

সতী বাধিকা

—লিখক—

শ্রীপূর্ণলাল দাস

মোবহান

DISTRICT LIBRARY
(HEM BARUA COLLECTION)
TEZPUR.

প্রথম তাণ্ডবণ

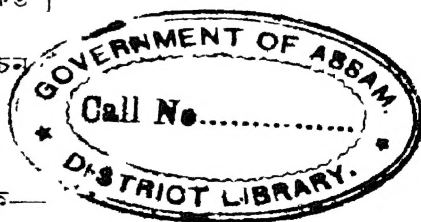
[সৰস্বতী সংৰক্ষিত]

সং ১৯৩৩ চন

—প্রকাশক—

শ্রীচিন্তামণী মেথ্রি

বেচ—এসিকি

দৰ্পণ প্ৰেচ, যোৰহাট ।

প্ৰিণ্টাৰ—শ্ৰীহৰীৰাম হাজৰিকা ।

নিবেদন ।

পাঠক পাঠিকাসকলে বাধিকা সভাৰ জীৱনা পাঠ কৰিবলৈ
গৈ যিমান সোৱাদ বা শিক্ষা পাম বুলি ভাবিছে প্ৰকৃততে
তাৰপৰা বঞ্চিত হ'ব লাগিব, যি হেতুকে লিখক ন' আৰু
শিক্ষাত আধা-কেঁচেলুৱা । মূঠতে কবলৈ গলে যেনেকৈ
কেচুৱা লৰা-ছোৱালীয়ে সুনিপুন চিত্ৰকৰৰ বিচিত্ৰ চিত্ৰত
মোহ গৈ তাৰে দুই চাৰিখনি কোনেও নজনাকৈ আনি আৰু
বং চৰাব পাৰোঁ বুলি পেঞ্চিল বা কাপেৰে তাৰ ওপৰত
আঁকি বিকৃতাকাৰ কৰে; ঠিক তেনেকৈয়ে লিখকে সভা
বাধিকাৰ জীৱনী কদাকাৰত পৰিণত কৰিছে মাথোন ।
অনুগ্ৰহকৰি পূজনীয় শ্ৰীযুত মিত্ৰদেব মহন্ত (শিক্ষক যোৰহাট
গবৰ্ণমেণ্ট হাইস্কুল) আৰু প্ৰিয়বৰ শ্ৰীযুত যামিনীকান্ত দাস
(শিক্ষক নগাঁও গবৰ্ণমেণ্ট এম্, ভি, স্কুল) শিক্ষকদ্বয়ে হাত
বুলোৱাত সহায় নকৰা হলে সভাৰ জীৱনা আৰু কি যে
কিন্তুত কিম্বাকাৰত পৰিণত হ'ল হয়. তাক কোৱা বাতল্য ।
গতিকে, লিখক তেখেতসকলৰ ওচৰত চিৰ কৃতজ্ঞ ।

গোৱালপাৰাৰ মাননীয় শ্ৰীযুত স্বৰ্জেন্দ্ৰ নাৰায়ণ মেধিৰ
(উজনি আসামৰ 'উইভিং ইন্সপেক্টৰ') সহধৰ্ম্মিণী শ্ৰীযুতা
চিন্তাময়া মেধিয়ে কিতাপখনি প্ৰকাশ কৰাত লিখকে
তেখেতৰ প্ৰতি শলাগৰ শৰাই আগ বঢ়াইছে ।

অদ্বৈত শ্রীযুত, 'বাঁহীৰ' সম্পাদক মহোদয়ে তেখেতৰ
 গুৰুমূলীয়া আলোচনী কাকতত সতীৰ জীৱনীৰ সাৰভাগ
 প্ৰকাশ কৰি লিখকক উৎসাহিত কৰাত লিখকে তেখেতৰ
 প্ৰতি আন্তৰিক ধন্যবাদৰ সৈতে শ্ৰদ্ধাঞ্জলি আগ বঢ়াইছে।

সৱশেষত, আঁতৰত থাকি কিতাপখনি ছাপা কৰিব লগা
 হোৱাত মাছে মাছে যি দুই এটা বৰ্ণাশুদ্ধি আৰু আসোঁৱাত
 ৰৈ গৈছে তাৰ বাবে সহৃদয় পাঠক-পাঠিকাসকলৰ ওচৰত
 লিখক ক্ষমাৰ ভিক্ষাৰী। ইতি—

বিনীত—

‘লিখক’

লিখকৰ বক্তব্য।

যিসকল পুৰুষে সংসাৰ-ক্ষেত্ৰৰ দুখ-কষ্ট, বিপদ-আপদ, জ্বালা-
 যন্ত্ৰণা আতঁক্ৰম কৰি অক্ষয় কীৰ্ত্তি লভিছে, সেইসকল মহাপুৰুষেই
 আমাৰ চিৰ-নমস্কাৰ আৰু আদৰ্শ। নিজ অৱস্থাৰ লগত সামঞ্জস্য
 ৰাখি এনে কোনো একজনক আদৰ্শ কৰি ল'লে কৰ্ত্তব্য পথত আগুৱান
 ৰৈ উন্নতি লাভ কৰাত সহজ হয়। গতিকেই, মহত লোকসকলৰ
 জীৱনী আমাৰ আদৰ্শবীৰ্য।

সচৰাচৰতে জীৱনী সকলো গৰা-ছোৱালীৰ উপযোগী হোৱাৰ
শ্ৰেয়ঃ। যাতে সকলো পৰাই কোমলমতি গৰা-ছোৱালীবিলাকৰ মনত
সজ্জাবাদ ৰোপন কৰিব পাৰি। এনে ভাব মনত লৈয়েই 'সত্য-
বাদিকা'ৰ জীৱনী বিশেষকৈ ভাই-ভনীটিহঁতৰ উপযোগী কৰি লিখা
হৈছে। যদি এই জীৱনীৰ পৰা তেওঁলোকৰ অকণমানো উপকাৰ
হয়, তেন্তে লিখকে তেওঁৰ চেষ্টা সফল হৈছে বুলি ভাবিব।

বেউলা, সীতা, সাবিত্ৰী, জয়মতী, দময়ন্তী আদিৰ দৰে বাদিকাও
আসামৰ এগৰাকী সত্যী আৰু আদৰ্শ কবি ল'ব পৰা তিৰোতা।
দুখৰ বিষয় যে আমি বহুতে এই সত্যীৰ বিষয়ে নেজানো। আনকি
অনেকলোকে তেওঁৰ নামটোও শুনি পোৱা নাই বুলি ক'লে বঢ়াই
কোৱা নহ'ব। শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ জীৱনী ছাপা হৈ নোলোৱাত বোধকৰো
হয়্যাৰ প্ৰধান কাৰণ। বৰ্ত্তমানে দুই চাৰিখন শঙ্কৰদেৱৰ চৰিত্ৰ-পুথি
ছাপা হৈ গুলোৱাত আৰু আজি একছদিনৰ পৰা এই সত্যীৰ বাৰ্ষিক
উৎসৱ অসমীয়া বাইজে পালন কৰাত, অৱশ্যে এই বিষয়ে বহুতৰ
জ্ঞান হৈছে। যি কি নহওক অন্ত্যন্ত সত্যী-তিৰোতাসকলৰ দৰে এই
সত্যীয়েও বিশেষকৈ অসমীয়া তিৰোতা-সমাজক গতি তোলাত সহায়
কৰিব বুলি আমাৰ বিশ্বাস।

সত্যী বাদিকাৰ বিশেষকৈ লক্ষ্য কৰিবলগীয়া গুণ হৈছে, তেওঁ
কেনেকৈ তলখাপত জন্ম ধৰি, ৰীতি-নীতি পালন কৰি, সদাচাৰী
সংযমী আৰু পতি-পৰায়ণা হৈ গৃহস্থী ধৰ্ম্মৰ জৰিয়তে আধ্যাত্মিক
উন্নতি লাভ কৰিছিল।

বাদিকাৰ বাহ্যিক জীৱনী : বিশেষকৈ ঘটনাৰ আগছোৱা আৰু
পাচছোৱাৰ বিশেষ বিৱৰণ কেইবাজন লিখকৰ 'শঙ্কৰদেৱৰ চৰিত্ৰ' পুথি
আলোচনা কৰিও পোৱা নগ'ল। শুনা যায় শঙ্কৰদেৱৰ আদি চৰিত্ৰ

পুথিও এই বিষয়ে বাহ্যল্যকৈ বৰ্ণোৱা আছে ; কিন্তু অনেক অনুসন্ধান
কৰিও আদি চৰিত্ৰ পুথি পোৱা নগ'ল । দ্বিতীয় সংস্কৰণত জীৱনীৰ
আকাৰ বৃদ্ধি কৰিবলৈ লিখক চেষ্টাত থাকিল । ইতি—

বিনীত—

শ্ৰীপূৰ্ণলাল দাস ।

পাতনি

সজ অৰ্হি শিলৰ প্ৰতিমা তাক চাকিবলৈ সহজ কিন্তু মোহাৰিবলৈ একেবাৰেই অসম্ভৱ। মঙ্গলময় পৰমেশ্বৰে একো একো সময়ত একো একো জন অৰ্হি লোকৰ হতুৱাই জগতৰ দৃষ্টিৰ সন্মুখত একো একোটি অৰ্হি দাঙি ধৰাই জগতবাসীক একো ধাৰা নতুন ভাবেৰে অনুপ্ৰাণিত কৰাই থৈ যায়। সেই অৰ্হি লোকসকল পৰিয়াল, বংশ নাইবা সমাজ বিশেষৰ সম্পত্তি নহয়; সিবিলাকক তেনেকৈ সীমাবদ্ধ কৰি থোৱাটো মঙ্গলময়ৰ ইচ্ছাও নহয়। মহত্বা ঈশ্বৰৰ দান; বংশ পৰিয়াল, সমাজ আদিৰ চাৰি সীমাত ভিতৰত শাখা প্ৰশাখা বিস্তাৰ কৰি সেই মহত্বাই পূৰ্ণ অবয়ব ধাৰণ কৰিব নোৱাৰে।

সতীত্বৰ এনে এটি সু অৰ্হিকে সমাজৰ আগত দাঙি ধৰিবৰ ইচ্ছাৰে মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰে আজি প্ৰায় ৪০০ বছৰৰ পূৰ্বত বাধিকাৰ হাতৰ জলেৰে শাস্তি জ্ঞান বন্ধাইছিল। সেই অৰ্হি দেখুৱাই শ্ৰীমন্ত পুৰুষে এহাতে সতীত্বৰ গোবৰ বঢ়ালে আৰু আন হাতে তাৰ চলে'ৰে অসংখ্য নব-নাৰীৰ সন্মুখত বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ উজ্জ্বল মহিমা প্ৰকাশ কৰিলে।

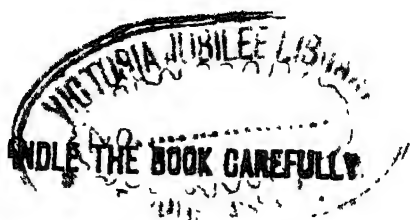
শ্ৰীমন্ত গুৰুৰ প্ৰয়াণৰ পাচত বাধিকাৰ নামত চৰিত্ৰ লেখক সকলে দুই চাৰি উপকথাও সংযোগ নকৰা নহয়।

কিন্তু এনে বিধ উপকথাৰ (myth) পৰা বাধিকা কিয়
ভাৰতৰ কোনো প্ৰাচীন আৰ্হি লোকেই মুক্ত নহয়। অৱশ্যে
এই সামান্য উপকথাই বাধিকাৰ প্ৰকৃত চৰিত্ৰৰ ওপৰত
একো সন্দেহৰ মৰিচা পেলাব পৰা নাই। উপকথাৰ মাজেদিও
সত্যই সতাৰ উজ্জ্বলতাকে প্ৰকাশ কৰি আছে।

দুখৰ বিষয় ‘বাধিকাৰ’ সম্পূৰ্ণ জীৱনী আজিও দুস্প্ৰাপ্য।
গুৰু চৰিত্ৰ বিষয়ক পুথি কেইখনিত যি আছে তাতকৈ
অধিক জানিবলৈ উপায় এতিয়ালৈকে আমি পোৱা নাই।
কেতিয়াবা যদি তেনে পুথি ওলায় আমাৰ অতি আনন্দ
উল্লাসৰ বিষয় হ’ব। সিমানতো শ্ৰীমান পূৰ্ণলাল দাসে সেই
সামান্য আভাসৰ ওপৰতে আঙুৰি বাধিকাৰ এই সৰু জীৱনী-
পুথিখনি ৰাইজৰ আগলৈ প্ৰকাশ কৰা বাবে অতি আনন্দিত
হৈছে।

আশা কৰোঁ শ্ৰীমন্ত গুৰুৱে যি উদ্দেশ্য লৈ ‘বাধিকা’
সঠিক শাস্ত্ৰজ্ঞান বন্ধনত অৱতৰণ কৰাইছিল সেই উদ্দেশ্য
সুসিদ্ধ হওক আৰু বাধিকাৰ সত্যত্বয়ো জগতবাসীৰ অন্তৰত
আদৰৰ স্থান লাভ কৰক। ফুল খোপাত থাকে এজনৰ,
কিন্তু সি গোৰভ বিলায় সকলোকে।

শ্ৰীমিত্ৰদেব মহন্ত।

সতী বাধিকা ।

ববদোৱাৰ পুৰণি কথা ।

সত্যযুগত চন্দ্ৰবংশত যযাতি নামে এজন বিখ্যাত ৰজা আছিল। সেই সময়ত নগাওঁ জিলাৰ ববদোৱা অঞ্চলৰ এখন অটব্য হাবিত এজন পানিয়ে তপস্যা কৰি আছিল। তেওঁ তাত কিমান দিন তপস্যা কৰি আছিল তাক কোনেও ঠাৱৰকৈ কব নোৱাৰিছিল। কালক্ৰমে চকুতটিৰ বাহিৰে তেওঁৰ সকলোৰে উটচিলাই আৱৰি ধৰিছিল। তথাপি তেওঁ দুখকষ্টে, জ্বালা-যন্ত্ৰণা সকলোলৈকে আওকাণ কৰি পৰমপিতা পৰমেশ্বৰক একান্ত চিন্তে পান কৰি আছিল।

এদিন যযাতিয়ে সৈন্য় সামন্তেৰে সৈতে তেওঁৰ নিজ কন্যাক লগতলৈ যুগয়াৰ উদ্দেশ্যে বহুত দিনলৈ ৰাজপ্ৰাসাদৰ পৰা বাহিৰ ওলাল। পূবমূৱা হৈ আঁহোঁতে আঁহোঁতে ভালেমান দিনৰ মূৰত তপস্ৰাত মগ্ন হৈ থকা ঋষিৰ আশ্ৰম পালেহি। কিছুমান বক্ষকৰে সৈতে ৰাজকুমাৰীক আশ্ৰমতে থৈ ৰজাই চিকাৰ অনুসন্ধানত অটবা অৰণ্যত প্ৰৱেশ কৰিলে।

পায়িক আবৰি থকা উইচিলাটো ৰাজকুমাৰীৰ নিচেই কাষতে আছিল। এই উইচিলাৰ গাত ছুটি উজ্জল বস্তু জ্বলি থকা দেখি অবলা কুমাৰীয়ে ‘সেই ছটানো কি জ্বলে’ বুলি মাৰি এডালেৰে খোচমাৰি দিলে। খোচত ঋষিৰ চকুছটি ফুটি অন্ধ হৈ পৰিল; আৰু লাহে লাহে তাৰপৰা তেজ ববলৈ ধৰিলে। ধ্যান মগ্ন ঋষিৰ এই আঘাততো কষ্ট বোধ নহল আৰু ধ্যানো নেভাগিল। সেই খোচমাৰাতে উইচিলাৰো কিছু অংশ খহি পৰাত ঋষিৰ শৰীৰৰ কিছু অঙ্গ ওলাই পৰিল। কুমাৰীয়ে আৰু তেওঁৰ লগত থকা পালি পহৰীয়া বিলাকে সেই দৃশ্য দেখি ‘হৰি! হৰি!’ কৰিবলৈ ধৰিলে। তেওঁলোক ভয় আৰু দুখ বেজাৰত অস্থিৰ হ’ল।

ইতিমধ্যে ৰজাই চিকাৰৰ পৰা ঘূৰি আহি আশ্ৰমৰ সেই ঘটনাস্থলিত উপস্থিত হলহি। তেওঁ নিমিত্তে ঘটনাৰ সকলো কথা বুজিব পাৰিলে। ঋষিৰ শাপৰ ভয়ত ৰজাৰ বুকু কঁপি উঠিল; মুখমণ্ডল বিবৰ্ণ হৈ পৰিল। তেওঁ তাতে মূৰে কপালে হাত দি স্বৰগ পৰা মানুহৰ দৰে কিছুপৰ

অলৰ অচলহে থাকিল । তাৰ পাচত ঋষিৰ চৰণত দীঘল
দি পাৰি কাকুতি মিনতিৰে অবলা কুমাৰীয়ে কৰা দোষৰ বাবে
ক্ষমা ভিক্ষা মাগিলে । বজাৰ স্তুতি মিনতিত ঋষিৰ তপস্যা
ভাগিল । তেতিয়াহে তেওঁ চকুত কি আঘাত লাগিছে তাক
অনুভব কৰিব পাৰিলে । বজাৰ মুখৰ পৰা সকলো ঘটনা
শুনি তেওঁ কিছুপৰ নোৰবে ব'ল । পাচে আনন্দ প্ৰকাশ
কৰি বজাক অভয় দান দি কলে, “ৰাজন ! মই আপোনাৰ
স্তুতি মিনতিত পৰম সন্তোষ পাইছোঁ । বালিকাই অজ্ঞতা
আৰু অজ্ঞানতা-বশতঃ কৰা দোষৰ বাবে মই ক্ষমা কৰিছোঁ ;
সেইবাবে শাপ নিদিওঁ । কিন্তু, এটা কথা ; এই কুমাৰীক
আপুনি মোক সম্প্ৰদান কৰিব লাগিব ।”

ঋষিৰ বচন শুনি ৰজা চিন্তাৰ আঠাই সাগৰত তল গল ।
তেওঁ মনে মনে ভাবিবলৈ ধৰিলে, “কি বিপদ ! অস্হিমাত্ৰ
সাৰ আছেগৈ, অথচ এনে অৱস্থাতো ঋষিৰ কন্যা লাভ
অভিলাষ ! নিজ কন্যাক এনে এজনলৈ সম্প্ৰদান ! ইয়াতকৈ
আৰু কি বেজাৰৰ কথা হব পাৰে !” কিছু সময় নিতালে
থাকি তেওঁ পুনৰ ভাবিবলৈ ধৰিলে, “নহলেতো আৰু উপায়
নাই ; ঋষিৰ শাপ গ্ৰহণ নাইবা কন্যা দান । ছটাৰ এটাৰ
পৰাও হাতসৰা টান ।” এইদৰে বহুতথিনি গুণাগুণা কৰি
“জমক দিলেও দিয়া, জোঁৱাইক দিলেও দিয়া ।” বুলি
কুমাৰীক ঋষিৰ হাতত অৰ্পণ কৰিলে । তাৰ পাচত, ৰজাই
বিষাদ মনেৰে সৈন্ত সামন্তেৰে নিজ ৰাজ্যলৈ ঘূৰি গ'ল ।

ঋষিয়ে ৰাজকুমাৰীক লাভ কৰি, সুখে সম্পদে থাকিবৰ অভিপ্ৰায়ে ধুনাথাকৈ এটি ঘৰ সজালে; আৰু ওচৰতে এটা অহল-বহল পুখুৰা খনালে। কিন্তু, জড়তাৰশতঃ সুখভোগৰ পৰিবৰ্ত্তে দুখ-শোক-হে কাল নিয়াব লগাত পৰিল।

এইদৰে কিছুদিন যোৱাৰ পাচত এদিন দুজন দেববৈষ্ণৱ অশ্বিনীকুমাৰ আৰু ঋষিৰ দুৱাৰত উপস্থিত হ'লহি। তেওঁ-লোকে দেৱতাৰ শাৰীত ঠাই নেপাই ঋষিৰ ওচৰলৈ আশ্ৰয় বিচাৰি আহিছিল। ঋষিৰ কাষত দণ্ডৱতে সকলোকথা জনোৱাত তেওঁ উত্তৰ দিলে, “তোমালোকৰ মনৰ বাঞ্ছা অচিৰে পূৰ্ণ হ'ব। কিন্তু, তোমালোকে অলপ বস্তু স্বীকাৰ কৰি মোৰো এটা অভাৱ পূৰণ কৰাত সহায় হ'ব লাগিব। মই জানো যে সি তোমালোকৰ অসাধ্য নহ'ব। বুদ্ধকালত অলপ সুখে সম্ভোমে কাল কটাম বুলি তৰুণী ৰাজকুমাৰীৰ পাণি গ্ৰহণ কৰিলো, তালকৈ ঘৰ-দুৱাৰ সজালোঁ; কিন্তু, সকলো মিছা হৈছে। জড়তাপূৰ্ণ বৃদ্ধাৱস্থাৰ আগত সকলো আকাংক্ষাসুপ্নমত পৰিণত হ'ল। এতেকে, এতিয়া মই তোমালোকক ইয়াকে খাটো যেন মোক এই জড়াৱস্থাৰ পৰিবৰ্ত্তে যোৱনাৱস্থা আনি দিয়া।”

এই কথা শুনি অশ্বিনীকুমাৰ দুজনে বংমনেৰে ঋষিৰ উপকাৰ সাধিবলৈ সন্মত হ'ল। ঋষিৰ পৰামৰ্শ মতে তেওঁ-লোকে সাতখন সাগৰৰ পৰা জল আনিবলৈ আশ্ৰমৰ বাহিৰ হ'ল।

কিছুদিনৰ মূৰত সাতসাগৰৰ জল তাৰ বান্ধিলে দুয়োজন পুনৰ ঋষিৰ দুৱাৰত উপস্থিত হলহি। ঋষিৰ উপদেশ মতে সেইজল পুখুৰীত ঢালি দিলে আৰু দুয়োজনে ঋষিক দুই বাহুত ধৰি তাতে জুবুৰিয়ালে। অলপ পাচতে যৌবন লাভ কৰি ঋষিজন এজন সুন্দৰ খুলন্ত পুৰুষ হৈ পৰিল। সেই দিন ধৰি ঋষিয়ে মনৰ আনন্দৰে স্থগ সন্তোষত কাল কটাবলৈ ধৰিলে। অশ্বিনীকুমাৰ ভ্ৰজনক আশ্রমতে কিছুদিন খুৱাই-বুৱাই ৰাখিলে। তাৰ পাচত অনেক যত্নৰ দ্বাৰা তেওঁলোককো দেৱতাৰ শাৰীত ঠাই দিয়াই পৰম সন্তোষ লভিলে।

দাপৰত যেতিয়া শ্ৰীকৃষ্ণই দ্বাৰকাৰ পৰা কুণ্ডলৰাজ ভীষ্মকৰ কন্যা কাৰ্দ্দমণীক হৰণ কৰিবলৈ আহিছিল, তেতিয়া লগত
 সাৰথি দাকক আৰু বেদনিধি পণ্ডিত
 দাপৰত আহিছিল। বথৰ প্ৰৱল বেগত আদবাটতে
 ৰাখাৰ। বেদনিধি অচেতন হৈ পৰিল। নিমিষতে
 বথ তললৈ নমালে; আৰু সেই সত্যযুগত
 ঋষিয়ে খনোৱা পুখুৰীৰ পাৰত থকা এজোপা বটগছৰ ছাঁত
 আশ্ৰয় ললেহি। পুখুৰীৰ পৰা অলপ পানী তুলি আনি মূৰত
 দিয়া মাত্ৰে বেদনিধিৰ চেতনা আহিল আৰু অলপতে সুস্থ হ'ল।
 ভগবান শ্ৰীকৃষ্ণই সেই ঠাইত জিৰণি লৈ পৰম সন্তোষ
 লাভ কলে :—

“ছদ্ম ৰূপে আত হৈবো অৱতাৰ ॥

‘ব’ গ্ৰাম, ‘ক’ পিতৃ, ‘স’ মাতৃ নাম।

জীৱক তৰিবো ভক্তি ধৰাই অনুপাম ॥

কলিয়ুগে 'শ' নাম ধৰিবোহো আমি ।

তকণ কালতে মই হৈবো তীৰ্থ গামী ॥

(ভবদেউ বিপ্ৰ)

কৰ্ম্মণীক হৰণ কৰি ঘূৰি আহোঁতেও পুনৰ এই ঠাইতে
বথ ৰাখি জিৰণি লয়। সেই ঠাইত আগলৈ চিন ৰাখি
শৈ যাবৰ উদ্দেশ্যে ভগবান শ্ৰীকৃষ্ণই বধৰ ওপৰত উঠি
দোপ দিয়াত বথৰ তলত থকা আৰু তাৰ ওচৰৰ ভালেমান
ঠাই দ হৈ বহি যায়। এইচিন ৰাখি তেওঁলোক দ্বাৰকালৈ
যাত্ৰা কৰিলে। ঠাই ডোখৰ বৰ দ হৈ পৰাত কালক্ৰমত
সি বৰদোৱা নামে জনাজাত হৈ পৰিল।

—••—

বৰদোৱাত শ্ৰীশঙ্কৰ ।

চাওঁতে চাওঁতে দ্বাপৰ অতিবাহিত হ'ল আৰু কালৰ
গতিত কলি আহি প্ৰৱেশ কৰিলে। মামুহ ধৰ্ম্মত নচলা
হ'ল; অন্তায় অধৰ্ম্মত মজি প্ৰাণীবধ, জীৱ
কলিযুগ। হিংসা কৰি কুপথত চলিবলৈ ধৰিলে। পৰমেশ্বৰ
ভগবানে প্ৰাণী জগতৰ এনে কাৰ্য্যকলাপ
দেখি স্থিৰেৰে থাকিব নোৱাৰা হ'ল। পৃথিৱীৰ ভিন্ ভিন্

ঠাইত একোটি অৱতাৰ ধৰি মানুহসমাজক অসত্যপথৰ পৰা
সত্যপথ দেখুৱাই দিবলৈ স্তিৰ কৰিলে ।

“শ্ৰীচৈতন্য শ্ৰীশঙ্কৰ আৰু হৰিৰায়াস ।
বমানন্দ সমে চাৰি হৈবন্ত প্ৰকাশ ॥
তাহাৰ কলিত হৈব ধন্য প্ৰৱৰ্ত্তক ।
দক্ষিণ পশ্চিম পূৰ্বে উত্তৰ দিশক ॥
ইসবৰ উপদেশ কলিৰ লোকৰ ।
তৰণ উপায় হৈব জানা দেবী সাৰ ॥”

(ছৰগোবী সংবাদ)

আৰু শ্ৰীকৃষ্ণই গীতাত নিজে কৈছে :—

“যদা যদাহি ধৰ্ম্মস্য গ্ৰানিৰ্ভবতি ভাৰত ।
অভ্যুত্থানমধৰ্ম্মস্য তদাত্মানং সজাম্যহম্ ॥
পৰিত্ৰাণায় সাধুনাং বিনাশায় চ দুষ্কৃতাম্ ।
ধৰ্ম্মসংস্থাপনার্থায় সন্তুৰামি যুগে যুগে ॥”

অৰ্থাৎ :—

“নিজ অংশে হৰি যুগে যুগে অৱতৰি ।
নিজ ভৃত্য বৰ্গৰ দুখক হৰাহৰি ॥
পাষণ্ডি অধৰ্ম্মিগণ বিনাশি মৰ্দন্তু ।
নিজদাস সন্তুভক্ত ৰাখন্তু পালন্তু ॥

যদা যদা যুগে ধৰ্ম্ম লুপ্ত হোৱন্তু ।

তদা এক কপে হৰি ধৰ্ম্মক পালন্তু ॥”

(বৈবস্ব পুৰাণ)

সেই সময়তে দ্বাপৰত কল্লিণীক হৰণ কৰি উভতি
আহোঁতে আদবাটত স্থায়ীে খনোৱা পুখুৰীৰ পাৰৰ গছৰ

তলত প্ৰতিজ্ঞা কৰাৰ কথা ভগবানৰ মনত

শৰণ । পৰিল । পূৰ্বৰ কথা স্মৰণ কৰি ১৪৪৯ খৃঃ

কৃষ্ণাৰ্দ্ধ, অমাবস্যা তিথি বৃহস্পতি বাৰৰ

মাজানিশা ভগবান শ্ৰীকৃষ্ণই কুন্তুম্বৰৰ ঘৰত সত্যসন্ধাৰ গৰ্ভত

শ্ৰীশঙ্কৰ নাম লৈ জন্ম গ্ৰহণ কৰে । শঙ্কৰদেৱৰ জন্মৰ

দিনৰ পাচতেই সত্যসন্ধা আই স্বৰ্গী হয় ; আৰু

পাঁচ বছৰ তওঁ নহওঁতেই পিতৃদেৱ কুন্তুম্বৰেও পৰলোকলৈ

গতি কৰে । বুঢ়ীমাক খেৰশুভী আৰু ধাই মাক চান্দৰীৰ

লালন পালনত শঙ্কৰদেৱ ডাঙৰদীঘল হয় । ১২ বছৰ বয়সত

লিখাপঢ়া আৰম্ভ কৰি ১৭ বছৰ বয়সত গুৰু গৃহত শিকিব

লগা সকলো বিষয়ত পাৰ্গত হৈ উঠে । তাৰ পাঁচৰ বছৰতে

প্ৰথমবাৰ তীৰ্থ ভ্ৰমণ কৰিবলৈ যাত্ৰা কৰে । পশ্চিমৰ নানা

তীৰ্থ পৰ্য্যটন কৰি আৰু নানা কথা শিক্ষা কৰি ভালেমান

দিনৰ মৰত ঘৰলৈ ওভতে । ২০ বছৰ বয়সত তেৰাই শিৰোমণি

ভূঞা পদ গ্ৰহণ কৰে ; আৰু ২১ বছৰ বয়সত হৰিবৰ

ভূঞাৰ কন্যা সূৰ্য্যৱতী আইৰ লগত বিবাহ কাৰ্য্য সমাধা

কৰে ।

দেশ ভ্রমণ কৰি অহাৰ দিনদিয়েকৰ পাচতেই স্ৰাতি
মিত্ৰাদিয়ে শ্রীশঙ্কৰ গুৰুৰ দেশ বিদেশত দেখি অহা বিবৰণৰ
দৃশ্য এটি দেখুৱাবলৈ অনুৰোধ কৰে ।
ত্ৰিভুংগ ইতিমধ্যে ভিৰত দেশৰ অন্তৰ্গত ত্ৰিছতৰ
জগদাশ মিশ্ৰ । জগদাশ মিশ্ৰই জড় জগন্নাথৰ আশ্ৰমতে
শ্রীশঙ্কৰ গুৰুৰ আগত ভাগৱত পাঠ কৰিবলৈ
আহি তেওঁক জনালে ।

“আমি তিব্বতোয়া ব্ৰাহ্মণ জানিবা

পঢ়িলোহো ভাগৱত ।

জগদাশ মিশ্ৰ নাম দিলা গুৰু

গানন্দ কৰি মনত ॥

জগন্নাথ আগে ইটো ভাগৱত

পঢ়িবাক বঞ্চে গৈলো ।

স্বপ্নে জগন্নাথে দেখা দিলা মোক

নয়ন ভৰি দেখিলো ॥

মোক আশ্ৰা কৰি লব্ধ জগন্নাথে

শুনিয়েক দ্বিজবৰ ।

বৰদোৱা গ্ৰামে আছন্ত শঙ্কৰ

যায়োক তৈকে সহৰ ॥

শঙ্কৰৰ মোৰ নাহিকে অন্তৰ

তৈত পঢ়া ভাগৱত ।

হেন শুনি মই আনন্দে লবিলো
আজ্ঞা কবি শিবোগত ॥”

(গুৰু চৰিত্ৰ)

উত্তৰত শঙ্কৰদেৱে কলে :—

“* * শুনা বিপ্ৰ মহাশয়,
কুপা কৰি তোমাক পঠাইলা মোৰ পাশে ।
ভূমি হেন বিপ্ৰক লভিলো ভাগ্যবশে ॥
কালি আৰম্ভিবা মহাপ্ৰাণ ভাগৱত ।

শুনিবাক মোৰ মহা আনন্দ আছেয় ॥

(গুৰু চৰিত্ৰ)

জগন্নাথৰ আজ্ঞা শিবোগত কবি :—

“হৰিষে পঢ়িলা বিপ্ৰে বাহুবন্ধ ভাগৱত ॥”

জগদীশ মিশ্ৰৰ ভাগৱত পাঠে আৰু স্বপ্নৰ বৃত্তান্তই
শঙ্কৰদেৱৰ মনৰ গতিক পৰিবৰ্তন কৰি হিয়াত নতুন শক্তি সঞ্চাৰ
কৰিলে । যিজন পুৰুষে শঙ্কৰৰ মনত এই শক্তি প্ৰেৰণ
কৰিলে, সেই মহাপ্ৰভু জগন্নাথদেৱৰ গুণানু-কীৰ্ত্তনকে ক্ষয় জয়তে
বৰ্ণনা কৰিবলৈ শঙ্কৰদেৱ প্ৰতিজ্ঞা-বদ্ধ হ’ল । এই উদ্দেশ্যে
ব্ৰহ্ম-পুৰাণৰ পৰা উৰেষা বৰ্ণন পদ কৰিলে ; আৰু জ্ঞাতি-

মিত্ৰাদিৰ অনুৰোধ বক্ষাৰ্থে বৃন্দাবনী গোপালৰ

কল্পসৰ আৰু চিহ্ন ফলসৰ পাতিবলৈ আয়োজন কৰিলে ফলসৰ

পাতি গৰনা । লগতে একেবাৰে নতুন আৰ্হিৰে এখন

চিহ্ন-যাত্ৰা ভাৱনা পাতিবলৈকো মন কৰিলে ;

ভাৱনাৰ উদ্দেশ্যে সাতখন বৈকুণ্ঠ-চিহ্ন (কাপোৰৰ ওপৰত

বঙেবে অঁকা দৃশ্য) অতি ধুনীয়াকৈ অঁকিলে আক পশ্চিমত দেখি অহা দেবে খোল, তাল আদি বাগ-যন্ত্ৰ প্রস্তুত কৰাই ললে । ইতিপূৰ্বেৰ আসামত মৃদঙ্গবহে প্রচলন আছিল । সেইদিন ধৰি আসামত নানা বকমৰ তাল আক খোলৰ প্রচলন হবলৈ ধৰিলে ।

দিন, বাৰ, তিথি, নক্ষত্ৰ চাই ফাগুণ মাহৰ শেষত পৰা পূৰ্ণিমা তিথিতে ফল্গুসৰ পাতিবলৈ স্থিৰ কৰিলে । তেতিয়াৰ পৰা আসামৰ সকলো ঠাইতে এই উৎসৱ পালন কৰি আহিছে । বৰদোৱা, বৰপেটা আদি মহাপুৰুষীয়া থান-সত্ৰবিলাকত আজি কালিও ই এটা ডাঙ্গৰ পৰ্ব । কোনো কোনো মহাপুৰুষীয়া সত্ৰত তিন দিনৰ পৰা সাত দিন পৰ্য্যন্ত এই উৎসৱ পালন কৰে ।

নিৰ্দ্ধাৰিত দিনত বৃন্দাবনী গোপালৰ ফল্গুসৰ আৰম্ভ হ'ল । জাতিবৰ্ণ নিৰ্নিৰ্দেশে নানা ঠাইৰ শিষ্য-প্ৰশিষ্য, ভকত মহন্তসকলে আতি উৎসৱত যোগদান দিলেহি । ভাৱনা চাবলৈ অহা শ শ লোকেৰে দিনতে ফল্গুসৰৰ বভাঘৰ ভৰি পৰিল । মানুহে বিৰ-দি বাট পাবলৈ নোহোৱা হ'ল । কোন ক'ত আছে, কোন ক'ত বহিছে, কোন কলৈ গ'ল তাক জানিবৰ কাৰো সাধা নহল ।

এজনী পোহাৰীয়ে এপাচি মাছলৈ গাৱঁত সলাবলৈ আহিছিল । বাটেদি আহোঁতে নিলগৰ পৰা বভা ঘৰৰ দৃশ্য আক মানুহৰ জুম দেখি “তাত কিনো হৈছে” বুলি চাবলৈ ওচৰ চাপি গ'ল । “বাতিলৈ ভাৱনা হব তালৈকে মানুহ

আহিছে” বুলি জানিব পাৰি পোহাৰীয়ে ভাবিবলৈ ধৰিলে,
 “গাওঁৰ সকলো মানুহেই ঘৰসুন্দা কৰি আহিছে ; মাছনো
 কাৰ সৈতে সলামগৈ ? বাতিটো ভাৱনা চাই, পুৱালৈ মাছ
 সলামগৈ ।” এই ভাবি মাছৰ পাঁচি মূৰৰ পৰা নমাই ভাৱনা
 চাবলৈ অপেক্ষা কৰি ব’ল ।

চিহ্ন যাত্ৰা ভাৱনা আৰম্ভ হ’ল । শঙ্কৰদেৱে নিজে সূত্ৰধাৰ
 সাজি প্ৰত্যেকখন নৈকুণ্ঠৰ চিহ্ন বৰ্ণনা কৰিবলৈ ধৰিলে । তেৰাৰ
 নানা অঙ্গি ভঙ্গি যুক্ত নৃত্যই সকলোৰে চকুত চমকু লগাই মন
 মুগ্ধ কৰিবলৈ ধৰিলে । মাজে সময়ে গুৰুক হঠাতে চিহ্নত দেখা
 পোৱা গৈছিল ; আৰু সেই সময়ত তেৰাক গায়ন বায়নৰ
 মাজত দেখা নগৈছিল । এই দৃশ্যই দৰ্শক সকলৰ মন এনে ভাবে
 আকৰ্ষণ কৰিছিল যে তেওঁলোকে ভোক পিয়াহ নিজা আদিকো
 পাৰ্হি গৈছিল তিনদিন একেলানিয়ে ভাৱনা হৈ থকাতো
 তেওঁলোকৰ চাই আৰ্মনি নালাগিছিল । তেওঁলোকে ভাৱনা
 চাই ইমান আপোন পাহৰা হৈছিল যে সেই তিনদিন তেওঁ-
 লোকৰ মানত এদিন যেন হৈ বোধ হৈছিল ।

ভাৱনা শেষ হ’ল ; ৰাইজসকল দিহা দিহি গ’ল । পোহাৰীয়ে
 মাছৰ পাঁচিলৈ গন কৰি দেখে যে মাছত পোক দিছে ;
 ভোঁ ভোঁ কৰি বৰ-মাখি পৰিছে । ফাগুণ
 পোহাৰ’ৰ কথা । মহায়া ৰাতি এটাতে জীয়া মাছখিনিত পোক
 দিয়াত পোহাৰী অবাক হ’ল । “কিবা
 কাৰণতহে মাছ বিলাক বেয়া হৈছে” বুলি ভাবি পানীত ধুইলৈ

তাক সলাবলৈ স্থিৰ কৰিলে। ভাবিচিন্তি বাটৰ দাঁতিত মানুহৰ চকুৰ আঁৰৰ খাল পুখুৰীলৈ চকুদি যাবলৈ ধৰিলে। কিছুদূৰ যোৱাৰ পাচত তথাৎ হাবিৰ মাজৰ এটা সৰু পুখুৰীত চকু পৰিল। সেই পানীতে মানুহে নেদেখাকৈ মাছ বিলাক ধুই লবলৈ বুলি হাবিৰ মাজ সোমাল। এই পুখুৰীয়েই পূৰ্ণি যুগৰ সেই তপস্বী সিদ্ধ যযাতি মহাৰাজৰ জোৱায়েকে খনোৱা পুখুৰী। পোহৰীয়ে তাত মাছনোৰ ধোৱামাত্ৰে জায়াতৈ উঠিল; আৰু কিছুমান মাছ পাচিৰ পৰা জপিয়াই জপিয়াই পানীত পৰিল। এনে নোহোৱা নোপজা কথা দেখি পোহাৰীজনী আচৰিত হ'ল; ইফালে পুখুৰাৰ পানীৰ গুণ দেখি তাইৰ মনত এব ৰং লাগিল। তাত এই কথা গোপনে ৰাখি মাজে সময়ে গেলামাছ পালে মনে মনে সেই পুখুৰীত ধুই জায়াতৈ লৈ গাৱঁত সলাই আনেগৈ। সেই কাৰণে পোহাৰীজনীৰ অৱস্থা দিনক দিনে আন পোহাৰীতকৈ ভাললৈ আতিবলৈ ধৰিলে।

টেম্পৰাণী জ্ঞান বন্ধাৰ প্ৰথম কাৰণ ।

ই প্ৰায় ৪০০ বছৰৰ আগৰ কথা। টেম্পৰাণী বা টেম্ভুৰাণীবন্ধ সেই সময়ত এটা বৃহত চাপৰি বা মাজুলি আছিল। ই দৌঘলে প্ৰায় ৮১২ মাইল আৰু টেম্পৰাণী জ্ঞান। প্ৰস্থে প্ৰায় ৪১৫ মাইল মান আছিল। টেম্ভুৰাণীৰ উত্তৰ পশ্চিমেদি ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ এৰা সূঁতি এটা সৰু জ্ঞান এটাৰ দৰে দক্ষিণ পশ্চিমমুৱা হৈ বৈছিল।

বৰদোৱা টেম্ভুৰাণী বন্ধৰ ভিতৰতে। সেই সময়ত এই টেম্ভুৰাণী বন্ধ শিৰোমণি ভূঞাৰ ৰাজ্যৰ মাজ ঠাই আৰু বৰদোৱা তাৰ ৰাজধানী স্বৰূপে আছিল।

টেম্পৰাণী জ্ঞানৰ দক্ষিণ পাৰত নলছা বামুণ গাওঁ। বৰ্তমান এই গাওঁ বৰভেঁটি, হিজলগুড়ি, কোণাইকাটি নামে জনাজাত হৈছে। তাৰ পৰা অলপমান দূৰতে বামুণ আৰু এখন কৈবহু গাওঁ আছিল। সেই গাঁৱতে পোহাৰীৰ কথা। আমি আগতে কৈ অহা সেই পোহাৰী জনীৰ ঘৰ। পোহাৰীৰ গিৰীয়েকৰ বাহিৰে আন কেও নাছিল। আদবয়স হ'লহি তথাপি পো-জীৰ মুখ দেখা পোৱা নাই। লৰা-ছোৱালী নোহোৱা কাৰণে পোহাৰীৰ মনত বৰ বেজাৰ। খোৱা-লোৱাৰ কষ্ট নাছিল।

গিৰীয়েকে জালবাই মাছধৰে আৰু পোহাৰীয়ে গাৱঁলৈ নি
সলাই বেচি যি পায় তাৰে স্তূখেৰে খাব পাৰিছিল ।

নলচা বামুণ গাৱঁৰ এজন ব্ৰাহ্মণৰ এটি শিশু ঢুকাল ।
বামুণে বেজাৰ মনেৰে কান্দিকাটি শিশুক বুকতকৈ নি
শ্মশানত পুতি থৈ আহিলগৈ ।

পোহাৰীয়ে এই খবৰ পাই ভাবিবলৈ ধৰিলে, “মৰামাছ
যদি সেই পুখুৰীৰ পানীত জীৱ পাবে, তেন্তে মৰা লৰানো
কিয় নিজীৱ ? মোৰ লৰা নাই, ছোৱালী নাই ; পাৰো
যদি সেই বামুণৰ লৰাটিক জীয়াই লৈ মোৰ কৰি লওঁহি ।”
এই ভাবি সেই ৰাতিয়েই পোহাৰীয়ে মনে মনে ঘৰৰ পৰা
ঙলাই গৈ শ্মশান পালেগৈ । লাহে লাহে মাটিখানি মাটিৰ
তলৰ পৰা শিশু সন্তানটি উলিয়াই আনি হাবিৰ মাজৰ
পুখুৰীৰ পাৰ পালেগৈ । পুখুৰীৰ পানীত গাধুদাই দিয়া
মাত্ৰে শিশুটি সজাবলৈ কান্দিবলৈ ধৰিলে । পোহাৰী
আনন্দত উত্ৰাৱল হৈ শিশুক কোলাতকৈ লৈ ঘৰ পালেহি ।
গিৰীয়েকৰ মনে মনে সকলো কথা ভাবি কলে ; আৰু
আন মানুহক সেই কথাৰ ফুটকৈ নিদিবলৈ কলে । গাৱঁৰ
মানুহে ‘কাৰ লৰা’ বুলি স্তম্ভিলে ‘নিজৰ’ বুলি কবলৈকো কলে ।

এদিন দুদিনকৈ ভালোমান দিন গ’ল । শিশুটি ক্ৰমে
ডাঙৰ হৈ আহিবলৈ ধৰিলে । লগে লগে লৰাটি দেখিবলৈকো
বৰ ধুনীয়া হৈ উঠিছিল । গাৱঁৰ মানুহে পোহাৰীৰ লৰা
বুলি বিশ্বাসকে কৰিব নোৱাৰিছিল ।

এদিনাখন সেই ব্রাহ্মণে কিবা কামত পোহাবীৰ গাৱঁলৈ ফৰিবলৈ আহিছিল। লৰাটি পোহাবীৰ চোতালত উমলি থকা দেখি বামুণে লৰাটিলৈ ব লাগি চাবলৈ ধৰিলে। তেওঁ মাজে সময়ে সেই গাৱঁলৈ আহে আৰু জানে যে পোহাবী অপুত্ৰক। সেই ধুনীয়া লৰাটি পোহাবীৰ ঘৰত দেখি বামুণৰ মত শিশুটিলৈ মনত পৰিল। লৰাটিক সাইলাগ তেওঁৰ সেই মৰা লৰাটিৰ দৰে দেখি বামুণৰ মনত সন্দেহ উপজিল। একো বুজিব নোৱাৰি তেওঁ ওচৰৰে এজন গান্ধুক পোহাবীৰ লৰাটি বিময়ে সুধিলে। মানুহজনেও ‘দাব লৰা,’ ‘কেনেকৈ পালে’ তাৰ একো সঠিক উত্তৰ দিব নোৱাৰিলে। বামুণৰ মনত নানা চিন্তাই উগ্ৰল-থুগ্ৰল কৰিবলৈ ধৰিলে। কি কৰোঁ! কি নকৰোঁকৈ অৱশেষত পোহাবীক সুধিলে, “হেৰাবাই, এটটি কাৰ লৰাই : ক’ত পালে?” তোমালোকৰ যেন নেদেখো দেখোন।”

এই কথাত পোহাবীয়ে খঙ নকৰি উত্তৰ দিলে, “দেউ! ঈশ্বৰৰ বস্তু। ঈশ্বৰে দুখীয়াৰ দুখ দেখি বুঢ়াকালত এই পোনাকন দিছে। আপোনালোকৰে গোলাম বন্দী। আশীৰ্বাদ কৰিব যেন দীৰ্ঘায়ু হয়।” বামুণ নিমাত হৈ ব’ল; কিন্তু, তেওঁৰ মনৰ পৰা চিন্তা হুগুচিল, সন্দেহ নেভাগিল।

ঘৰলৈ আহি বামুণে আৰু বৰকৈ ভাবিবলৈ ধৰিলে। তেওঁ ভাবি ভাবি ঠিক কৰিলে “সেইটো মোৰেই লৰা। পোহাবীৰ কিয় হব?” এনেবিলাক কথা ভাবি ভাবি,

শেহত তেওঁ উপায় বিহীন হৈ শ্রীশঙ্কৰ গুৰুৰ ওচৰত এই কথা জনাবলৈ স্থিৰ কৰিলে। পাঁচদিনা তপসীয়া খাই-বৈ টি তেওঁ শ্রীশঙ্কৰদেৱৰ ওচৰত পোহাৰীৰ ওপৰত সেই বিষয়ে গোচৰ দিলেগৈ। গুৰুৱে তেতিয়ক লৰাটিৰ সৈতে পোহাৰীক মাতি আনিবলৈ সঁজাতি পঠালে।

পোহাৰী আহি দণ্ডৱতে গুৰুক সেৱা জনাই মাতি পাঠোৱাৰ কাৰণ নিবেদন কৰিলে। উত্তৰত গুৰুৱে পোহাৰীক শুধিলে, “লৰাটি কাৰ? তোমাৰ নে? এওঁ বাপুদেৱে দেখোন তেওঁৰ বুলিছে গোচৰ দিছেহি; তুমি কি বোলা?”

গুৰুৰ কথা শুনি পোহাৰীয়ে কিছু সময় নিমাতৈ থাকি ভাবিবলৈ ধৰিলে। “ভাল আপদখনে পালেহি। যিটোলৈকে ভয় কৰিছিলোঁ সিয়েই পালেহি। কি বিপদ! সঁচা কলেও লাগে লেঠা, গুৰুৰ আগত এতিয়া মিছা মাতিলেও হয় মহাপাপ। সেই দিনা বাহিৰত লৰাটো বহুৱাই থ’বলৈ কটাৰজী বেটীকনো কিহে পাইছিল? বামুণেও ইমান দিনে দেখা নাপালে: সেই দিনাতে গৈ ওলাবলৈ পালেগৈ। ভাল জানিবা “বেড়ো ওলাল সাপেও দেখিলে।” এনেকৈ কিছুপৰ গুণা-গঁধা কৰি থাকি “যিহকে নহওক আক লাগিলে, তেও গুৰুজনৰ আগত মিছা মাতিব পাৰোনে? ভাগ্যত যি আছে সেয়ে হ’ব; নোহোৱাটো ক’ব পৰা হ’ব?” এই ভাবি প্ৰকাশ্যে কবলৈ ধৰিলে, “প্ৰভু, বেটী মৰোঁ লাগে তৰোঁ সঁচা-কথা কৈছে পাৰোঁ। এই লৰা আচলতে বেটীৰ নহয়,

সঁচা ; কিন্তু, এই শিশুৰ ওপৰত বামুণৰো যে অলপো হাত নাই। শিশু মৃত্যু হল, বাপুদেৱে নি শ্মশানত পুতি থৈ আহিলগৈ। তাক তেতিয়াই হয় শিয়ালেই মাটিৰ তলৰ পৰা উলিয়াই খালে হেঁতেন, নহয় কিছু দিনৰ মূৰত মাটিয়েই খালে হেঁতেন। সেই শিশুৰ ওপৰত তেওঁৰ কি ওজৰ খাটিব পাৰে ? প্ৰভু, বেটিয়ে মৰা শিশুক মাটিৰ তলৰপৰা খানি উলিয়াই নি জায়াই লৈছে। তেনেহলে এই লৰা বেটিৰ নহে কাৰ হ'ব পাৰে ? প্ৰভু জগন্নাথেই ইয়াৰ বিচাৰ কৰক।”

পোহাৰীৰ কথা শুনি সকলো অশোক। শুক্লৱেও পোহাৰীৰ যুক্তিসঙ্গত উত্তৰ শুনি তেওঁৰ কথাতে হৰিভৰ নিাদ নোৱাৰিলে। বামুণে বেজাৰ মনেৰে মুখ কলা কৰি এখাজ দুখাজকৈ ঘৰমুৱা হৈ খোজ ধাৰলে পাচে, শুক্লৱে পোহাৰীক মাতি নি নিবলে ‘নৰাটিনো কেনেকৈ জায়ালে’ তাৰ বিষয়ে সোধিলে। পোহাৰীয়েও অলপো কথা গোপন নকৰি সকলো কথা ভাঙি-চাঙি ক'লে। শঙ্কৰদেৱে পোহাৰীৰ কথাত প্ৰত্যয় মানি, পোহাৰীৰ প্ৰতি সন্তুষ্ট হ'ল ; তাক তেওঁক আশীৰ্বাদ দি ঘৰলৈ বিদায় দিলে। পুখুৰীটোৰ গুণা-গুণৰ কথাও গোপনে ৰাখিবলৈ শুক্লৱে তেওঁক অজ্ঞা কৰিলে।

শঙ্কৰদেৱে ভাবিবলৈ ধৰিলে, “এই পুখুৰীটো থাকিলে মাত্ৰতৰ অনেক অঘটন ঘটিব। গতিকে, এই পুখুৰীটো পোতাৰ এটা ব্যৱস্থা কৰিব লাগিব।” এই ভাবি এদিন

গোপনে পুখুৰীটোৰ পানী পৰীক্ষা কৰি চাই পোহাৰীৰ কথাৰ সত্যতাৰ যথেষ্ট প্ৰমাণ পালে। টেম্পবাণী জানটো এই পুখুৰীটোৰ কাষেদিয়েই বৈ গৈছিল। জানৰ পানীয়েই যে সেই পুখুৰীৰ পানী নুশুকুৱাকৈ ৰাখে, এহ কথা শঙ্কৰদেৱে ভালকৈ বুজি উঠিল। “গাৱঁৰ বাহিৰতে জানটো বান্ধি অন্তৰ্ভালে খাল খানি বোৱাই পঠালে পুখুৰীৰ পানী আপোনা-আপুনি শুকাই যাব।” এই কথা ভাব গুৰুৱে ত্ৰেতিয়াৰ পৰা ‘জানটো কেনেকৈ বন্ধা যাব’ তাৰ উপায় চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে।

— :*: —

জানবন্ধন আৰু শান্তীৰ অনুসন্ধান ।

বৰদোবা বৰ দ ঠাই। ব্ৰহ্মপুত্ৰত বানপানী উঠিলে টেম্পবাণী জনৈদ পানী সোমাত বৰদোৱা অঞ্চলৰ অনেক ঠাই

তল নিযায় আৰু মানুহৰ খেতি-বাতি নষ্ট কাৰ

জান বন্ধাৰ অপাত-গম্ভীৰ ঘটনা। আগতে অনেকবাৰ

এই কাৰণ। টেম্পবাণী জানৰ বানপানীয়ে মানুহৰ পলাত-

বিপত্তি কুলাহ-পাৰ্চিয়ে নধৰা কৰিছিল। আকো

এইবাৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰত আগতকৈও ডাঙৰ ঢল অহাত টেম্পবাণী জান বানপানীৰে উপাচ গ’ল। টেম্পবানীৰ আৰু তাৰ দক্ষিণ

বৃহৎ ভূঞা চাপবিব অনেক ঠাই তল গ'ল। মানুহৰ দুখ-দুৰ্গতি, গৰু-মহৰ আলাই-আথানি চকুৰে চাব নোৱাৰা হ'ল। এইদৰে কেবাদিনো যোৱাত মানুহবিলাক নিকপায়ত পৰিল। হৰ্ষশেষত সকলো ৰাইজ গোটেখাই শঙ্কৰ গুৰুৰ ওচৰলৈ আহি টেম্পবাণী জানৰ বানপানীয়ে কৰা দুখ-দুৰ্গতিৰ কথা জনালেহি।

শঙ্কৰে ৰাইজৰ দুখত দুখ প্ৰকাশ কৰিলে; কিন্তু আনপোনে আগৰ পৰা ভাবি থকা পুথুৰীটো পোতাৰ এটা ভাল সুবিধা ওলোৱাত মনে মনে আনন্দও পালে। তেতিয়াই গুৰুৱে সকলো ৰাইজক একত্ৰ কৰি জান বন্ধ কৰিবৰ উপায় চিন্তি এখন মেল পাতিিলে। সমাজৰ মুখিয়াল মুখিয়াল লোকসকলে বহুত পৰ আলোচনা-সমালোচনা কৰি জান বন্ধাৰ একো ভাল উপায় উলিয়াব নোৱাৰিলে।

পাচে ৰাইজে একো ঠিক কৰিব নোৱাৰা দেখি গুৰু শঙ্কৰ কিছুপৰ মৌন হৈ থাকি গম্ভীৰ ভাবে মাত লগালে—
“ৰাইজসকল! বানপানীয়ে আমাৰ যি অনিষ্ট কৰিছে আৰু যি বিলাই-বিপত্তি ঘটাইছে মই তাক ভালকৈ বুজিছোঁ। এইবাৰ অকল বৰদোৱাই নহয় টেম্পুৱানীবন্ধৰো অনেক ঠাই টেম্পবাণী জানৰ বানপানীত তল গৈছে। এই জানে প্ৰতি বছৰে আমাৰ অনেক নষ্ট কৰিছে। গতিকে, এই বিপদৰ পৰা ভবিষ্যতলৈকে হাত সাৰিবলৈ এটা ভাল উপায় চিন্তা কৰাহে উচিত। মোৰ বোধেৰে এনে কৰাটোৱেই ভাল হ'ব যেন পাওঁ—জানটো

গাৱঁৰ বাহিৰতে ভেটা দি অশ্ব এফালে খাল খানি বোৱাই দিলেই বানপানী অহাৰ বাট মৰিব; আৰু বাইজ্জো বানপানীয়ে কৰা অভকালৰ পৰা হাত সাৰিব পাৰিব। গতিকে, আপোনালোকক এতিয়াই মই জান বান্ধিবলৈ অনুৰোধ জনালোঁ। বাৰভূঞাসকলে কোৰ, দা, কুঠাৰ আদি লৈ নিজ নিজ মানুহৰ সৈতে গাৱঁৰ বাহিৰত জানৰ পাৰত উপস্থিত থাকিবহি।”

বাৰভূঞাসকল একোজন সক সক বজা বা জমিদাৰৰ দৰে; আৰু শিৰোমণি ভূঞা তওঁলোকৰ ওপৰত চক্ৰবৰ্তী বজাৰ দৰে। শিৰোমণি ভূঞা শঙ্কৰদেৱৰ বাক্য লঙ্ঘন কৰিব পৰা শক্তি কৰো নাছিল। গতিকে, সকলোৱে গুৰুৰ বাক্য শিৰোধায়্য কৰি ঘৰাঘৰি প্ৰস্থান কৰিলে।

পাচদিনা নিাদৰ্শ সময়ত কপিলীৰ পৰা চামধৰালৈকে যত শব্দ, বৈশ্ব, ক্ষত্ৰিয়, বান্ধৱ, কায়স্থ, ভূঞা, পণ্ডিত আদি আছিলমানে সকলোৱে হাতত চাঙি,
 কৰা বন্ধন কোৰ কুঠাৰ, দা-কটাৰা আদি লৈ জানৰ পাৰত গোট খালেগৈ। মানুহৰ সংখ্যা দহ হেজাৰতকৈও বেছি হৈছিল। শ্ৰীশঙ্কৰ গুৰুৱে সেই চাইত উপস্থিত হৈ মানুহবিলাকক ভাগে ভাগে কাম ভগাই দিলেগৈ।

গুৰুৰ আজ্ঞামতে বাইজসকল কামত দিহাদিহি ল'গি গ'ল। বাঁহ কটাই বাঁহ কাটিলে, গছ কটাই গছ কাটিলে; নিমিষতে

জান বন্ধা ঠাইত বাঁহ কাঠ দৌল প্ৰমাণ হ'ল। কাঠ বাঁহ
গোটি খোৱা মাত্ৰ খুটা কটাই খুটা কাটিলে, বাঁহ জোঙলাই
বাঁহ জোঙালিলে, খেতেলাই খেতালিলে, আৰু জানৰ পানী
অশ্রুফালে বোবাই পঠিৱাবলৈ খাল খনাই খাল খানিবলৈ
পৰিলে। দুই-চাৰি ঘণ্টাৰ ভিতৰতে সকলো কাম শেষ হ'ল।
জানৰ উপাধৰপৰা সিপাবলৈকে গোজ খুটা পোতা হ'ল;
পপালিকৈ বামি বান্ধি আগত বেৰবিলাক থিয় থিয়কৈ দিয়া
হ'ল। তাৰ আগত চাঙিয়ে চাঙিয়ে মাটি আনি পৰ্বত
আকাৰকৈ পেলোৱা হ'ল। কিন্তু, কোনোমতেই জানৰ পানী
ভেটি বাখি নোৱাৰাও পৰিল। আগত মাটি পেলায়
তে পেলায়, পানীৰ পৰল সোঁতে চকুৰে চাই থাকোতেই
সকলো ভাঙি-চিঙি উটাই লৈ যায়। মাটি আনি থাকো
দিয়ে আকৌ ক্ষেত্ৰকৰ শিৰতে সোঁতে উটাই নিয়ে।
এইদৰে গাৰে বাৰে গুইবাবাৰো ভেটিলে : কিন্তু, এবাৰো
ভেটা বান্ধি বাখিব নোৱাৰিলে। প্ৰত্যেক বাৰেই ভেটা
ভাঙি পানী ববলৈ ধৰে। অৱশেষত জানবন্ধা ৰাইজসকল
ভাগৰি ত্যাগ হৈ পৰিল। তেওঁলোকে জান বান্ধিবলৈ
কোনো উপায় নাপোৱাত পৰিল। সকলোৰে বিবুদ্ধি
হৈ দা-কুঠাৰ, বাৰ-কাটল য'ৰে বস্তু হ'তে এৰি শঙ্কৰ
গুৰুৰ ওচৰ চাপিলহি, আৰু তেৰাক সকলো কথা জনালে।
গুৰুৱে ৰাইজসকলৰ কথা শুনি কিছুপৰ তলমূৰ কৈ মৌন
হৈ ব'ল।

এই সময়তে (গুৰুৱে ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰা আৰম্ভণীতে) কন্দলী,
ভাৰতী, সানবভোম, সবস্বতী, কবিবত্ৰ কবিসবস্বতা আদি উপাধি-

প্ৰাৰ্ভা ভূঞা ব্ৰাহ্মণ পণ্ডিতসকলে সকলোৰেপৰা

শ্ৰদ্ধাৰদেবৰ

মানস

মান-সংকাৰ পাঠ নিজান নিজ বিজ্ঞান-বুদ্ধি

অভিমানী হৈ উঠিছিল তাৰ উপৰি হেঙ-

লোকৰ মন • উচ্চ নাচ সৰু-বৰ আদি নানান সজ্ঞাণ ভাবে

ঠাই লোৱাত সাধাৰণ মানুহৰালাকক জয়জ্ঞান কৰিবলৈ

ধৰিছিল । দৰ্পণৰা শঙ্কৰ পুৰুষে অভিমানীসকলৰ মনৰপৰা

এই গবদ উচ্চ নাচ ভাব হুচাত তাৰ ঠাট্টা সামা, সম ভাবক

ঠাট্টা দিয়াৰ এই থি নং এটা ভাল স্থাৰ্থা পালে । সেই

উদ্দেশ্যে গুৰুৱে মূৰ দা'ঙ বাইজৰ আগত প্ৰকাশ কৰিলে

যে- "এগৰ কী শাস্তা নিৰাভা নহলে এই জান বান্ধব পৰা

নহব ।" এই কথা কয়েহে হেৰাচ বাইজৰ আগ • পুনৰকালৰ

সীতা, সাবিত্ৰী, দনয়ন্তা, বটলা আদি সৰা নিৰাভাসকলৰ

অলৌকিক মাতৃমাৰ যথা বৈ গাবৰপৰা হেনে ধৰণৰ এগৰাকী

শাস্তা নিৰাভা বিচাৰ আনিবলৈ সকলোকে আহ্বান কৰিলে ।

গুৰুৰ আহ্বান পাঠি সবলো বাইজ চাৰিদেশে শাস্তা বিচাৰি

গ'ল । ভূঞা, ব্ৰাহ্মণ, কলিতা আদি কুলানসকলে বৰাই

কৰি কবলৈ ধৰিলে, "আমি ছোৱালী ধৰ্ম

শাস্তাৰ অনুসৰি বিয়া কৰি আনো আৰু দিওঁ ; এনে স্থলত

আমাৰ ছোৱালী, বোৱালী আদি অসতী হব

কোনো কাৰণ নেদেখো ।" এই ভাৱি হেঙলোকৰ জায়াৰী-

বোরাৰা আদি সকলোকে সতী পৰীক্ষাত তুলিবলৈ শঙ্কৰ
গুৰুৰ ওচৰলৈ জানব পাৰিলে লৈ আহিল আৰু তেওঁবিলাকৰ
সত্যত্বৰ গুণৰ কথা গুৰুত জনালেহি ।

গুৰুৱে তেতিয়াকৈ এটা পল' অনালে । সেই পল'ৰে
ওঁলোকক ব্ৰহ্মপুত্ৰৰপৰা এপল' পানী আনিবলৈ আদেশ
কৰিলে আৰু ক'লে, 'যেয়ে এই পল'ৰে পানী
পৰীক্ষা আনিব পাৰিব তেৱেঁই সতী প্ৰমাণিত হ'ব ।'
গুৰুৰ মুখে আচৰিত পৰীক্ষাৰ কথা শুনি
সকলো অৱাক হ'ল । কুলানসকলৰ জায়াৰী-বোৱাৰীসকলে
শ্ৰুতিত মুখলৈ চোৱা-চুইকৈ একো নামাতি তাৰপৰা ঘৰমুৱা
হবলৈ ধৰিলে । তাৰ ভিতৰৰে তৰ্কবিজ্ঞাপতি পাণ্ডিত্যৰ ঘৈণীয়েক
'পালতিলাই' অলপ সাত কৰি, "ময়ে যাব পাৰিম" বুলি
গুৰুৰ আগত থিয় হ'ল ।

"তৰ্কবিজ্ঞাপতি ভটাচান্যৰ ঘৰণা ।

শাস্ত্ৰীৰ মধ্যত মৰ্গে অগগনি ॥

মই বাটবো সমজ্যাক সন্মানে থাকোক । "

মোহোৰ যশস্তা সৰ্বলোকে দেখিলোক ॥"

(বামচৰণ চাকুৰ)

এই বুলি পালতিলাই পল' হাতত লৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰত
নামিলগৈ আৰু পল'টো নদীৰ পানীত বুৰাই দাঙিলেহে দাঙিলে.
পল'ত এবাৰো অলপো পানী নৰ'ল । পালতিলাৰ গৰ্ব থকা
হ'ল । বিষাদ মনেৰে শুদা পল' হাতৰপৰা থৈ ঘৰলৈ উভতি

গ'ল । বিদ্যাপতি ভট্টাচাৰ্য্যও সমাজত ঘৰণী অসত্য বুলি
প্ৰমাণীত হ'লত লাজে অপমানে মৰাতুলা হ'ল ।

তাৰ পাচত চাৰিওফালে দৃৱৰ ঠাইবোৰলৈ শাস্তী বিচাৰি
যোৱা সকলোবিলাক দতে শঙ্কৰ গুৰুৰ জনালেহি—

“একোঠো খানত জানা শাস্তী আনো নাই ।

দেশে দেশে বিচাৰিয়া জনেক নপাই ॥

তয় আগে জান দিলো যেন লাগে কৰা ।”

(ৰামচৰণ ঠাকুৰ)

সকলোৱে শঙ্কৰ গুৰুৰ চাৰিওফালে বহি মৌন হৈ ক'তনো
এগৰাকী শাস্তা তিবোতা পোৱা যাব সেই বিষয়ে প্ৰত্যেকেই
চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে ।

এনে সময়তেই এহাল মতা-মাইকা বৈৱৰ্ত্ত মানুহ সেই
ফালেই টেম্পবাণী জানেদি এখন নৱত উঠি উজাই আহিছিল ।

মতাজনৰ নাম পূৰ্ণানন্দ আৰু তিবোতাজনীৰ

পূৰ্ণানন্দ আৰু নাম বাধিকা । তেওঁলোকে উজাই আহি

বাহিৰে আহি জানৰ পাৰত বহি শাস্তাৰ বিষয়ে

আলোচনা কৰি বহি থকা মানুহজুমৰ ওচৰ
পালেহি । পাচে তিবোতাজনীয়ে (বাধিকাই) গিৰীয়েকক

(পূৰ্ণানন্দক) সোধিলে—“তয়নে, সেই তাতনো মানুহবিলাক

গোটখাই কি কৰিছে ” পূৰ্ণানন্দহ উত্তৰ দিলে—“বাইজে

তাত গোটখাই টেম্পবাণী জানটো বান্ধিবলৈ আলচ কৰিছে ।

এগৰাকী শাস্তাৰ হতুৱাই জানত মাটি দিয়ালে জান বন্ধ হব

বুলি শঙ্কৰ গুৰুৱে কোৱাত কুলীনসকলে তেওঁবিলাকৰ সতী, শাস্তা, জায়াৰী-বোৱাৰা আদিক তালৈ লৈ আহি জান বাঞ্ছিবলৈ কাৰণাৰ কৰিছে।”

এনেতে হৰিবৰ নামে শঙ্কৰৰ দূত এজনে কিবা কাৰণত জানৰ পাৰ্বেদ ভটিয়াই আহিছিল। হঠাতে এওঁবিলাকৰ কথা-বাৰ্ত্তা কানত পৰাত, পাৰতে কিছুপৰ থিয় হৈ বৈ পূৰ্ণানন্দক মাত লগালে, “অ’ বোলো শুনিছানে ভকত, শাস্তাসকলৰ পৰীক্ষা হৈ গ’ল। পাচে এবাৰ কৰি ফুৰা ব্ৰাহ্মণ, ভূঞা পণ্ডিতসকলৰ জায়াৰী-বোৱাৰা আদিৰ ভিতৰত এজনীও শাস্তা নোলাল। এয়েহে বৰ দুখৰ কথা। আকৌ কোন ক’ত গুলাই কৰি নাৱাৰিছে। সকলোৱেই চাৰিওফালে বহি ভাবিব লাগিছে।”

হৰিবৰৰ কথা শুনি বাধিকাই পূৰ্ণানন্দক ক’লে, “শুনিছনে, সতালৈ আমাকো নিযকচোন? ব’জেনো কি কৰিছে কি মোলছে নাকে চাওঁগৈ।” বাধিকাৰ কথা শুনি পূৰ্ণানন্দই ক’লে “তথো শাস্তা ওলালনে কি? সতালৈ যাবলৈ যে মন কাৰছ?” উত্তৰণ বাধিকাই ক’লে, “আপোনাৰ আশীৰ্ববাদ হলে একো আচৰিত নহয়। দাসীয়েও এবাৰ লাগি-ভাগি চালোহেঁতেন; কিজানি আমাৰ নিচিনা এলাগী এজনীৰ পৰাও বাটৰ অকণমান উপকাৰ হয়ই। এবাৰ লাগি চাৱানো কি বেয়া?” পূৰ্ণানন্দই ঘৈণীয়েকৰ কথাত মুখ বিকটাই পাৰেমানে তাঁতিলৈ আক ইতিকিং কৰি ক’লে—“হেৰ, থ, থ, অ; বৰ

বৰ পণ্ডিতসকলৰ তিৰোতাট শাস্তা বুলি কবলৈ সাহ কৰিব
পৰা নাই তহনো আকৌ সগী শাস্তা হবলৈ সাহ কবনে ?
হাতীয়ে বোলে মোৰো দুৰ্দাত, বৰাই বোলে মোৰো দুৰ্দাত,
নহবনে ? কম শাস্তাজনী ওলাইছেনে ?” ৰাধিকাট গিৰীয়েকৰ
কথাত লাজ পাত কিছুপৰ তললৈ মাৰি থাকি আকৌ ক’লে,
“কয় েনে কথা কয় ? আমি নাহকলায়া অশিক্ষিত মানুহ ;
আমাৰ খাবলৈ পিক্ৰিবলৈ ভাত কাপোৰ নাই, আমাৰ
লৰা-চাৱালা বুলিবলৈকো এটি নাই ; তথাপি মই বেটীয়ে
আপোনাৰ ভৰিৰ দল মূৰত লৈ জ্ঞান বশ্বাসেৰে কব পাৰোঁ যে
বেটীয়ে শাস্তানামেৰে আছে ; তাৰপৰা এথোঁকো লৰচৰ হোৱা
নাই। আপোন নিযে যদি মত যেহ কোনো শাস্তা পৰীক্ষাতে
উঠিবলৈকো সাহ কৰিব পাৰে।” পূৰ্ণানন্দত ঘৈণীয়েকৰ
মুখপৰা পুনৰ এনে বলাৎ গম্ভীৰ কথা শুনি কঢ়েৰা মাৰ
ক’লে—

“হাশিয়া এটিক ধুহাও এই নজানয়।

এব কঢ়াঘনী কৰি মাব আগে কয়।”

(বানচৰণ সাক্ষৰ)

এই বুলি ঘৰমূৰ কৰি নাও এবি দিলে। জানৰ পানৰ
প্ৰৱল সৌন্দৰ্য বগত নাও নিময়তে গৈ তেওঁলোকৰ ঘাট
পালেগৈ।

তৰিবৰে ৰাৱা সাতৰপৰা ভাব এথোঁকো আগ নবচাট
তেওঁলোকৰ ভিতৰত হোৱা উখন-উখনি কাণ পাতি শুনি

আছিল। বাধিকাব মুখবপৰা তেনেবিলাক অসম্ভৱ কথা শুনি তেওঁ আচৰিত হ'ল। লৰালৰিকৈ তেতিয়াই তেওঁ শঙ্কৰ গুৰুৰ ওচৰলৈ উভতি আহিল আৰু গুৰুক কৈৱৰ্ত্ত-কৈৱৰ্ত্তনীৰ ভিতৰত হোৱা সকলোবিলাক কথা-বতৰা জনালেহি। তেৰাই তেওঁলোকৰ বিষয়ে সেহ কথা শুনি সকলো বুজি উঠিল। গুৰুৱে গল্প পৰ মোন হৈ থাকি তাৰ পাচ 'মুহূৰ্ত্ততে হৰিবৰক সঁজাতি স্বৰূপে তেওঁলোক দুজনক সভালৈ মাতি আনিবলৈ পঠাই দিলে।

দুপৰায়া তেওঁলোকে ভাত-পানী খাই-বৈ উঠিছে, এনেতে সঁজাতি গৈ পালেগৈ। গুৰু ঘৰবপৰা সঁজাতি অহা দেখি বাধিকা-পূৰ্ণানন্দই তেওঁক বৰ মান-সম্মুখেৰে আদৰ আশ্বাস কৈ এহিবলৈ আসন দিলে আৰু খাবলৈ গুৱা-পান দিলেহি। ভামোল-চালি খোৱাৰ পাচত লৰালৰিকৈ ছয়োকে গুৰুৰ আজ্ঞা শুনালে। গুৰুৰ আজ্ঞাত বাধিকাঠি মনে মনে বং পালে; কিন্তু, পূৰ্ণানন্দই হলে 'কি কথা, কি বতৰা' বুলি মনে মনে ভয়তে পালে। তথাপি তেওঁলোক দুয়ো স্বামী-ভাৰ্য্যাঃ গুৰুৰ আজ্ঞা শিৰত লৈ লৰালৰিকৈ কাপোৰ কানি পিন্ধি হৰিবৰৰ লগতে ওলাল আৰু যথাসময়ত সভা পাই দুয়ো আঠ কাঢ়ি গুৰুক সেৱা জনালে। গুৰুৱে বাধিকাক সম্বোধন কৰি ক'লে, "বাধিকা! কেৱ মতে শাস্তী তুমি কহস বুজাই?"

বাধিকাঠি পতি-ভক্তি আৰু ধৰ্ম্মৰ কিছু বীতি-নীতিৰ কথা কৈ "যেতি লাগে পৰীক্ষা কৰিয়ো এহি থান" বুলি উত্তৰ

দিলে । শঙ্কৰ গুৰুৱে বাধিকাৰ উত্তৰত যথেষ্ট সন্তোষ পাই ক'লে—“বাধিকা, মই তোমাক চিনিব পাৰিছোঁ । মই বুজিছোঁ, তুমিয়ে আমাৰ কাৰ্য্য সিদ্ধি কৰিব পাৰিবা । আজিলৈ যোৱাগৈ : নিশাটো শুচি সংযমেৰে ব্ৰত-উপবাস কৰি থাকি কাইলৈ তুপৰায়া পুনৰ এই ঠাইত উপস্থিত হ'বা । তেতিয়া হে তোমাৰ সত্যত্বৰ পৰীক্ষা কৰা হ'ব । তুমিও পৰীক্ষাত টি বাইজৰ জান বন্ধা কামাত সহায় হ'বা ।

গুৰুৰ আদেশমতে বাধিকা-পূৰ্ণানন্দই শঙ্কৰ গুৰুক আৰু বাইজক সেৱা জনাই ঘৰমুৱা হৈ খোজ দৰিলে । বাইজসকলেও সেইদিনলৈ সিমানতে সভা ভঙ্গ কৰি ঘৰা-ঘৰি প্ৰস্থান কৰিলে ।

—:~:~:~:—

বাধিকাৰ সত্যত্ব পৰীক্ষা ।

পাচদিনা সপাসনয়ঃ জান বন্ধা ঠাইত সকলো বাইজ গোট খালেহি । গুৰুৰ আজ্ঞামতে বাধিকাও ব্ৰত-উপবাসে থাকি শুচি সংযম হৈ গিৰায়েক পূৰ্ণানন্দৰ সৈতে নিৰ্দিষ্ট সময়ত সভাস্থলত উপস্থিত হ'লহি । গুৰু শঙ্কৰদেৱে বাধিকাক ওচৰলৈ মাতি আনি কলে, “বাধিকা ! এতিয়া তুমি তোমাৰ সত্যত্বৰ পৰীক্ষা দিব লাগিব । এটি পল'ৰে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰপৰা যদি এপল' পানী আনিব পাৰ', তেন্তে তুমি সত্য-শাস্ত্ৰী বুলি প্ৰমাণীত হ'বা । এয়ে তোমাৰ পৰীক্ষা ।”

পল'কে পানী অনাৰ বধা শুনি বাধিকাৰ মনত ভয়
 উপজিল তেওঁ দোধোৰ-মোৰত পৰি 'কি কৰো,' 'কি নকৰো'
 কৈ ভাবি-চিন্তি থাকোতে তঠাতে তেওঁৰ
 মনোবল । মন • এটা নতুন শক্তি উদয় হ'ল । সূৰ্য্যৰ
 পোহৰত ঘোৰ অন্ধকাৰ দূৰ হোৱাৰ দৰে
 শঙ্কৰ সূৰ্য্যৰ প্ৰভাৱত বাধিকাৰ অন্তৰৰ ভয়ৰূপ আন্ধাৰো
 দূৰ হ'ল ।

“সূৰ্য্যৰ কাষত যিটো থাকে.

আৰু কি আন্ধাৰে তাক ঢাকে।”

(শঙ্কৰদেৱ ।)

—তেওঁৰ দৃঢ় বিশ্বাস হ'ল যে “মই যদি পতিপৰাযণা
 তওঁ, মোৰ স্বামী গুৰুৰ প্ৰতি যদি গচলা ভক্তি আছে,
 মই যদি এক • সতী তওঁ, তেনেকৈ মই ভয় কৰিম
 কিয় ? এই কাৰ্য্য অসম্ভৱ হ'লেও প্ৰভুৰ কৃপাত নিশ্চয়
 সম্ভৱ হব। এই কাৰ্য্য সাধন কৰিব পাৰিমেই পাৰিম।”

এওঁদৰে ভাবি-চিন্তা বাধিকাই ক্ষণেকপৰ মৌন থকাৰ
 পাচত এওঁজি চখুজকৈ আগবাঢ়ি গৈ হাতত পল'টো তুলি
 ল'লে। পোনতে শঙ্কৰ গুৰুক আঠুকাঢ়ি
 পৰোক্ষ কৰ্মাল ।
 সেৱা জনাই তাৰ পাছত স্বামী গুৰুক সেৱা
 জনালে। তৃতীয়তে ৰাইজলৈ সেৱা জনাই ব্ৰহ্মপুত্ৰমুৱা হৈ
 খোজ ল'লে।

ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পাৰ পাঠি পানালৈ নামি গৈ স্ব'মা গুৰুৰ
চৰণ চিহ্ন পল'ত পানী ভৰাত লাহেকৈ কাষত তুলি লৈ
সভাস্থললৈ পুনৰ ঘূৰি আহিল । ৰাধিকাই পল'ত পানী
অনা দোখ সকলোৱে 'হাব' 'হ'ৰ' ক'ৰ এক দৃষ্টিৰে ৰাধিকাৰ
ফালে চাবলৈ ধৰিলে । পাচে শঙ্কৰ গুৰুৰ আগত পল'
নমাই থলত গুৰুৱে দেখে যে পল'ত চাৰি আঙুলমান পানী
কমি আহিছে । গুৰুৱে চাবিলে, "এই চাৰি আঙুল পানী
কমতৈ অতাব নিশ্চয় অলপ কাৰণ আছে, গতিকে ৰাধিকাক
এই বিষয়ে সোধা হওক ।"

- ৰাধিকা । তুমি কিবা এফেৰি দোস কৰিছা, সেইহে
চাৰি আঙুল পানী কমি আহিছে । কি দোস কৰিছিল
বাহুজৰ আগত ভাঙ কোৱা । নহলে, প্ৰকৃত শাস্তী নাম
পাবৰ তুমি যোগা নহ'বা ।

শঙ্কৰ গুৰুৰ কথাৰ ৰাধিকা চকুখাই উঠিল । তেওঁনো
কি পাপ কৰিছিল তাক কিছুপৰ তলমূৰ কৰি মোন হৈ
চাবিবলৈ নাৰলৈ । মনত পৰিল, তাতানিখনৰ
ব'ব'কাৰ এটা কথা—এদিন তেওঁৰ গিৰীয়েক ঘৰত
নোহোৱাত তেওঁলোকৰ ঘৰলৈ ভনী-জোঁৱায়েক
আহিছিল । ভাত বাঢ়িবৰ নিমিত্তে পাতে এখন
কাটি গানব'ল জোঁৱায়েকৰ কটাৰীখন দিওঁতেই তাতাত
তেওঁৰ মূৰৰ ওৰণীখন খিচি পৰিছিল । তৎমূহূৰ্ত্তে জোঁৱায়েকৰে
সৈতে চকুৱে চকুৱে পৰাত তেওঁৰ মন অলপ চঞ্চল হৈ উঠিছিল ।

বোধকৰো, সেয়েই তেওঁৰ পাপ। তাৰ বাহিৰে আৰু আন
দোষ কৰা তেওঁৰ মনে-চিতে নাই। সেই কথা বাধিকাই
সভাৰ মাজে গুৰুৰ আগত আঠুলৈ ভাঙি-পাতি ক'লে।
গুৰুৱে বাধিকাৰ কথাত সম্ভ্ৰম পাই ক'লে, “বাক বাধিকা।
তুমি তোমাৰ দোষৰ কথা ৰাইজৰ আগত প্ৰকাশ কৰিল। যেতিয়া
সেই দোষৰপৰা হোৱা পাপৰপৰা তুমি মুক্তি পাইছা। এতিয়া
যোৱা, পুনৰ পানী লৈ আহাঁগৈ।”

বাধিকায়ো আগবদৰে পল' কাষত তুলি লৈ সকলোকে
সেৱা জনাত পুনৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰপৰা পানী আনিবলৈ গ'ল।

এইবাৰ তেওঁৰ পল'ত চপ্‌চপীয়াকৈ পানী
পৰিব জয়। ভৰাই লৈ আনন্দ মনেৰে ঘূৰি আহিল।

বাধিকাই পানী লৈ আহি যেই সভাস্থলি
পালেহি তেতিয়া ৰাইজে দেখা পালে যে এইবাৰ বাধিকাই
পল'ৰ চাকতকৈও চাৰি আঙুল পানী নেচিকৈ আনিছে।
সকলো ৰাইজে বাধিকাক ‘দইন’, ‘দইন’ বুলি প্ৰশংসা
কৰিবলৈ ধৰিলে। বাধিকায়ো গুৰুৰ সমুখত পল' নমাই
গৈ গুৰু আৰু ৰাইজসকলক সেৱা জনালে। গুৰুৱে বাধিকাৰ
সত্য পৰীক্ষাত সন্তুষ্ট হৈ তেওঁৰ মূৰত ধৰি “শান্তীৰ জয়
হওক,” বুলি আশীৰ্বাদ কৰিলে। ৰাইজসকলেও চাৰিও
ফালৰপৰা “জয় শঙ্কৰ গুৰুৰ জয়”। “জয় বাধিকা শান্তীৰ জয়”
বুলি বাৰে বাৰে হৰি-ধ্বনি কৰিবলৈ ধৰিলে। ভূঞা, বিপ্ৰ,
পণ্ডিত আদি গাত্ৰাভিমানী লোকসকলৰ দম্ভ চূৰ্ণ হ'ল।

তেওঁলোকৰ জীয়াণী বোৱাৰা আদি অসতী বুলি সন্দেহ
হৈ তেওঁলোকে লাঞ্জে তলমূৰ কৰিবলৈ ধৰিলে আৰু :—

“সকতো সক, আতিবৰ সক, সকতোহে ভৰ্কা বয় ।

বাৰি চাহিতোক সাতফাল কৰি তাৰে একাল ময় ॥

উখৰা ভূমিত পানীও নেথাকে, দ’লৈ বাগৰি যায় ।

দস্ত বুলি বান, নম্ন বুলি খাল, মনে ধৰ্ম্ম ল’ৱ ঠাই ॥”

এই নাট্য কথাৰ সংগ্ৰহ প্ৰমাণ কৰালে । তাৰ পাচত
গুৰুৱে বাধিকাক পুনৰ এপল’ মাটি আনি জান বন্ধা ঠাইত
দিবলৈ আদেশ কৰিলে । বাধিকায়ে গুৰুৰ
জানবন্ধন সন্মুখ আজ্ঞা শিৰোধাৰা কৰি পল’ লৈ মাটি
আনবলৈ গ’ল । পানী পল’ এঠাইত পেলাই
দি মাটি এপল’ ভৰা হ’ল লে । যি ঠাইত পানীপল’ পেলাই
দিছিল, তাৰে এটি দ নাদ হৈ পৰিল । মাটিপল’ নি জান
বান্ধিবলৈ মৰা ভেঁটিব উপৰত পেলাই দিলেগৈ । কি আচৰিত
কথা মাটি পল’ ভেঁটৰ ওপৰে পেলোৱা মাত্ৰে মন্ত-শক্তিৰ
দৰে •ৎক্ষণাত জানৰ পানীৰ সোঁত বন্ধ হৈ গ’ল; আৰু
পানী সেহফালে ব’বলৈ এৰি নতুনকৈ খানি দিয়া খালেদি
হো-হোৱাই ব’বলৈ ধৰিলে । সকলো ৰাইজ আচৰিত হ’ল ।
“জয় শঙ্কৰ গুৰুৰ জয়,” “জয় বাধিকা শাস্তীৰ জয়”;
“জয় সতীত্বৰ জয়” আদি তাৰধ্বনি জয়ধ্বনিঃ গোটেই জানৰ
পাৰ প্ৰতিধ্বনিত হৈ উঠিল ।

ভেঁটিৰ ওপৰত য'ত যেনেকৈ মাটি দিব লগা হৈছিল তৎক্ষণাত্‌ বাইকে আনন্দ মনেৰে সেই ঠাট্টাবলাক মাটি দি পূৰ্ণাৰ্থ সমান কৰি জান বন্ধা কাম শেষ কৰিলে। তাৰ পাচত ৰাহজসকলেও তেওঁলোকৰ উদ্দেশ্য সিদ্ধি হোৱা দেখি আনন্দ মনেৰে গুৰুৰপৰা বিদায় লৈ ঘৰা-ঘৰি প্ৰস্থান কৰিলে। বাধিকায়ো বিদায় লবলৈ বুলি গুৰুক সেৱা জনোৱাত গুৰুৱে পুনৰ বাধিকাক মূৰত ধৰি আশীৰ্বাদ দি কলে, “শান্ত্য! তোমাৰ সত্যত্বৰ গুণত তোমাৰ উপৰি সাত পুৰুষে আজিৰ পৰা মুক্তি লাভ কৰিলে; আৰু তোমাৰ ভবিষ্যত সাত পুৰুষেও মুক্তি লাভ কৰিব। তুমিহে তোমাৰ অন্তিম কালত মুক্তি লাভ কৰি পৰমাত্মাত বিলীন হবা।” বিদায়-সেৱা শেষ কৰি বাধিকা আৰু পূৰ্ণানন্দই ঘৰমুৱা হৈ খোজ ল'লে।

***

সত্যত্ব পৰীক্ষাৰ পৰিশেষ।

মহাগুৰু শঙ্কৰে বাধিকাৰ সত্যত্ব অশিষ্য সন্তুষ্ট হৈ তেওঁক সত্যত্ব পৰীক্ষাৰ কি দিওঁ বুলি পাব এদৰি গুৰু-ঘৰীয়া সোণৰ মণ আৰু এজোৰ কপৰ থাক উপহাৰ সত্যত্ব পৰীক্ষাৰ। দিনে। বাধিকায়ো তৰ্ঘাচতে শিৰ দোৱাই গুৰুৰ অতুল্য দান কৰাৰে প্ৰহৰণ কৰিলে।

পাণ্ডিত্য বাধিকা শাস্ত্রীৰ জলন্ত স্মৃতি বন্ধার্থে সেই
দিন ধৰি সেই জ্ঞানৰ নাম বখা হ'ল 'শাস্ত্রজ্ঞান' আৰু
ভেঁটিটোৰ নাম বখা হ'ল 'শাস্ত্রধৰ'। তাৰ
পাৰে স্মৃতিৰ উপৰি বৰদোৱা বীভূত ঘৰলৈ অহা তীৰ্থ-
ভ্রমণকাৰীসকলৰ শাস্ত্রজ্ঞানে স্নানৰ বিধি
দিয়া হয়। আজিকালিও বৰদোৱা দৰ্শন কৰিবলৈ অহা তীৰ্থ-
যাত্ৰাসকলে তীৰ্থ দৰ্শনৰ লগতে শাস্ত্রজ্ঞানতো স্নান কৰি
গঙ্গা স্নান কৰাৰ দৰে নিজক পবিত্ৰাত্মা বোধ কৰে।
শাস্ত্রজ্ঞানেও আজিলৈকে মহাশুদ্ধ শঙ্কৰৰ বালা লীলাভূমি
পাৰে বৰদোৱা ক্ষেত্ৰৰ চৰণ ধুৱাত সতী-শাস্ত্ৰৰ অক্ষয় নীতি
নীৰবে ধাষণা কৰিছে। কিন্তু দুখৰ বিষয় এই যে শাস্ত্রধৰৰ
ওপৰেদি চাওঁবাট যোৱাত সেই বৰৰ হে চিনচাব আঁজ-
কাৰি নোহোৱাত পৰিছে।

শাস্ত্রজ্ঞান বন্ধাৰ কিছুদিনৰ পাচত শঙ্কৰ গুৰুৱে নিজ গৃহৰ
শ্ৰেষ্ঠতম নতুনকৈ ঘৰুৱাৰ সজাট বাধিকা শাস্ত্ৰীক সপাৰিয়ালৰ
সেৱেতালৈ তুলি আনে। বাধিকাৰ সতীত্ব
জ্ঞান পৰিহৰণৰ পৰীক্ষাটো মহাশুদ্ধ শঙ্কৰক ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰত মহৎ
ফলাল। সহায় কৰিলে। শাস্ত্রজ্ঞান বন্ধা পাচৰ পৰা
নিজক ধৰ্ম্মবেত্তা, জ্ঞানী-মানী বুঢ়ীৰ বুলি উচ্চ
অহিমান কৰা লোকসকলৰ মূৰ শঙ্কৰ গুৰুৰ ওচৰত দৌ খালে।
সেওঁলোকৰ বুখা তৰ্ক-বিতৰ্ক, বাক বিবৃতি আদি সকলো
খৰাল পানীৰ দৰে তল পৰিল। গুৰু শঙ্কৰৰ আখ্যা তুৰু উপ-

দেশ, নৈতিক বশুজ্ঞান আদি সকলোৱে অকাতৰে শিৰ দোৱাই
মানিবলৈ বাধ্য হ'ল । উচ্চ-নীচ, ডাঙৰ-সৰু ভাব তল পৰিল ।
হান জাতি বুলি হযজ্ঞান কৰা সকলক আনে সমান চকুৰে
চাবলৈ ধৰিলে. আৰু :—

সমস্ত ভূতে ব্যাপি আছে। মই হৰি ।
সবাকো মানিবা তুমি বিষ্ণু বান্ধি কৰি ।
ব্রাহ্মণৰ চণ্ডালৰ নিবিচাৰি কুল ।
দাতাত চোৰত যেন দৃষ্টি একতুল ॥
নীচত সাধুত যাৰ ভৈল এক জ্ঞান ।
নাহাকেসে পণ্ডিত বুলিয়া সৰ্বজ্ঞান ॥

*

*

*

কুকুৰ চণ্ডাল গদগৰো আত্মবাম ।
জানিয়া সবাকো পৰি কৰিবা প্ৰণাম ॥

(শঙ্কৰদেব

এই মহা সত্যত সকলোৰে বিশ্বাস হ'ল ।

আগতে যি ফালেদি টেম্পৰাণী জ্ঞানৰ পানী বৈছিল,
সেই ফালে লাহ লাহে শুকাই আহিবলৈ ধৰিলে । গুৰুৱে
যি হৃদ পোতাৰৰ অভিপ্ৰায়ে বিশেষ চিন্তা
কৰিছিল, টেম্পৰাণী জ্ঞান শুকাই অহাৰ লগে
লগে সেই হৃদো শুকাই আহিবলৈ ধৰিলে ।
কিছুদিনৰ ভিতৰতে হৃদৰ চিনচাব নোহোৱা হ'ল । শঙ্কৰ-
দেৱৰ মনৰ বাঞ্ছা অচিৰে পূৰ্ণ হ'ল । বাইজসকলেও বানপানীৰ

অত্যাচাৰ. অপায়-অমঙ্গলৰ পৰা বক্ষা পালে। কিন্তু, এটা কথা। পৰালি হোৱা মাত্ৰে মানুহে পানীৰ অভাৱত পাৰি হা-পানী, হাঁ-পানীকৈ হাঠাকাৰ লগাবলৈ ধৰিলে। এই বিষয়ে পুনৰ শঙ্কৰশুক চিন্তাত পাৰিব লগীয়া হ'ল। ৰাইজৰ পানীৰ অভাৱ শুচাবলৈ সেই পৃথ্বকালৰ পুখুৰীৰ পাৰত থকা বটগছৰ তলতে নতুনকৈ এটা ডাঙৰ পুখুৰী খনালে। সেই পুখুৰীয়েই আকাশীগঙ্গা নামে জনাজাত হৈ পৰে। আজিও বৰদোৱাত এই পুখুৰা আকাশীগঙ্গা নামেই খ্যাত হৈ আছে।

—*—

বাধিকা শান্তীৰ সংক্ষিপ্ত পৰিচয়।

শান্তিজন নগাওঁ সদৰৰ পৰা প্ৰায় দহ মাইল আঁতৰত।
এই জানৰ দক্ষিণ পাৰত নলছাবামুণ গাঁৱৰ অলপ দূৰতে
থকা এখন কৈৱৰ্ত্ত গাঁৱৰ কথা আগতে অলপ
বাৰ্ণনাৰ পৰা বহলাই কৈ অহা হৈছে। এই গাঁৱতেই
বাধিকাৰ ঘৰ আছিল।

শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰ শুকুৱে ১৪৪৯ খৃষ্টাব্দত জন্ম গ্ৰহণ কৰে।
শুকুৱে সূয়াৱতী আটক বিবাহ কৰোৱা কিছুদিনৰ পাচতেই
শান্তিজন বন্ধা হয়। তাৰ পৰা অনুমান কৰিব পাৰি বাধিকা
শান্তী প্ৰভুৰ সমনীয়া, নাইবা দুই চাৰি বছৰৰ সৰু বা ডাঙৰ

আছিল। তেঁস্তে ধৰিণ পাৰি বাধিকা শাস্তী প্ৰায় ১৪৪৫—
 ১৪৭৫ খৃষ্টাব্দৰ ভিতৰতে ষবদোৱাত জন্ম গ্ৰহণ কৰিছিল।
 তেঁওঁৰ জন্মতিথি ভাদ্ৰমাহৰ পূৰ্ণিমাত। ওচৰ্চুবুৰীয়াই এওঁক
 স্মৃতিৰা বুলি মাতিছিল। মাকৰ নাম আছিল ‘যোগমায়া’;
 বাপেকৰ নাম ধ্বজা আতৈ। ধ্বজা আতৈ শ্ৰীশঙ্কৰ গুৰুৰ
 এজন আলম্বৰা আছিল। গিৰীয়েক পূৰ্ণানন্দই মৎস্য ব্যৱসায়
 কৰিছিল। এই ব্যৱসায়েই তেঁওঁলোকৰ জীৱন ধাৰণৰ উপায়
 আছিল। তেঁওঁলোক স্ত্রীমতী আতৈ দুটি প্ৰাণী। খোৱা
 লোৱা তেঁওঁলোকৰ সিমানে অভাব নাছিল। কিছু সতি-
 সন্ততি সমালি নোহোৱাতই মনত অলপ দুখ। ঘৰ-দুৱাৰ
 সাধাৰণ ধৰণৰ আছিল যদিও বেচ পাৰিপাতি আৰু বাহিৰ
 ভিতৰ সদায় পৰিষ্কাৰ পৰিচল্লকৈ বাখিছিল। পিন্ধা-টোৱাতো
 তেনে ধুন-পেচ নাছিল। সদায় কম খৰচে হোৱা সাধাৰণ
 অথচ নিকা কাপোৰ-কানি পিন্ধিছিল। নিম্ন শ্ৰেণীত জন্ম
 ধৰিও, আনে হেয়জ্ঞান কৰা ব্যৱসায় নৰিও, তেঁওঁলোকে
 প্ৰত্যেক দিনে নিৰ্যমিতৰূপে নিত্য-নিৰ্মিতিক কৰ্ম পালন
 কৰিছিল। তেঁওঁলোকে বুজিছিল যেঃ—

‘শ্ৰীকৃষ্ণ ভজনে হয় সবে অধিকাৰী।

কিবা বিপ্ৰ কিবা শূদ্ৰ কি পুৰুষ নাৰী ॥

সৰ্ববৰ্ণে যেয়ে ভজে সেয়ে শ্ৰেষ্ঠ হয়।

যি নভজে সি চণ্ডাল সৰ্কী শাস্ত্ৰে কয় ॥”

এনে ভাবৰ দৃঢ় বিশ্বাস থকাৰ গুণতে তেওঁলোকৰ মনত “হীনকুলত ভ্ৰম লৈছো” বুলি হীন, হেয়, ঘৃণা আদি ক্ষুদ্ৰ ভাবে কেতিয়াও ঠাই নেপাইছিল।

বাধিকা সতী এগৰাকী সন্তুষ্টি আৰু স্বধৰ্মপৰায়ণা তিৰোতা আছিল। “সতীৰ পতি-ভগ্ন অত্যা গতি নাই।” এই সত্যই আছিল বাধিকাৰ জপ-তপৰ মূলমন্ত্ৰ। তেওঁ এদিনলৈও পৰপুৰুষৰ মুখ দৰ্শন নকৰিছিল। তেওঁ অতি ধীৰ আৰু গম্ভীৰ প্ৰকৃতিৰ তিৰোতা আছিল।

ৰাতি-নীতি সদাচাৰ পালন কৰি, সত্য ধৰ্ম্মত চলি, স্বামীৰ প্ৰতি অচলা ভক্তি ৰাখি, বাধিকাই সতীত্বৰ মহতী শক্তি লাভ কৰে। এই শক্তিৰ প্ৰভাৱে পল’পানী আৰু অসাধ্য সাধন কৰে; টেম্পৰাণী জ্ঞান ব্ৰহ্মকাৰ্গাত বাইজৰ সহায় কৰি বাইজৰ মহৎ উপকাৰ সাধে আৰু মহাশয়ক শত্ৰুৰ মহা-ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰত যথেষ্ট সহায় হয়। এই মহতী শক্তিৰ দ্বাৰাই বাধিকাই সংকীৰ্ণ শ্ৰেণী বন্ধন ছিঙি হিন্দুসমাজৰ ভূষণ আৰু আদৰৰ পানী হৈ পৰে। মহাশয়ৰ কৃপাত আৰু তেওঁৰ সতীত্বৰ অসামান্য শক্তিৰ প্ৰভাৱে পৰমার্থ নিষ্ঠাতা পানৈত হৈ উঠিছিল। এই বিষয়ত তেওঁ নিজে যে জ্ঞানী হৈছিলেই আনকি পণ্ডিত, বিপ্ৰ আদি শাস্ত্ৰজ্ঞ সকলোৰ পৰমার্থ-তত্ত্বৰ সাৰ উপদেশ বুজাব পাৰিছিল।

“যতকৈ পণ্ডিত বিপ্ৰ সমস্তে আসন্ন।

বাধিকায়ে সবাকাকৈ প্ৰত্যুত্তৰ দেন্ত ॥”

(ৰামচৰণ ঠাকুৰ)

জানবন্ধা ঘটনাৰ দিনদিয়েকৰ পাচতেই মহাপুৰুষ শঙ্কৰে বাধিকাশাস্ত্ৰক সপৰিয়ালৰে সৈতে নিজ গৃহৰ কাবলৈ তুলি আনে। এই ঠাইত তেওঁলোক কিছুদিন আছে, এনেতে এদিন আচম্বাৎ এজন শীমন্ত পুৰুষে হাতত এচক পায়স লৈ বাধিকাৰ সমুখত থিয় হলহি। তেওঁৰ সুন্দৰ স্ত্যাম শৰীৰৰ শ্ৰীকাণ্ঠ দেখি বাধিকা আচৰিত হ'ল আৰু তেওঁ লাবলৈ ধৰিলে, “এওঁ কোনোবা মহাপুৰুষ ” এই ভাবি বাধিকাই সেই মহাপুৰুষক দগুৱতে পাৰি সেৱা জনালে। সেই ভদ্ৰকপী দেৱপুৰুষে এহাতে বাধিকাৰ বাহুত ধৰি তুলিলে আৰু আন হাতে পায়সৰ চকটো দি ক'লে :—

“শুনাহা বাধিকা •ত কৰাহা ভোজন।

আৰ ফলে লভিহা হা কন্তা বিতোপন ॥”

(বামচৰণ ঠাকুৰ)

এই কথা কেইঘাৰ কেয়েই ভবা তাৰপৰা হঠাৎ অন্তৰ্দ্ধান হ'ল বাধিকা আৰু আচৰিত হ'ল ; আৰু সেইজন নো কোন পুৰুষ তাৰো জানি উঠিল। তেওঁ ভয়ভক্তি ভাৱে আৰু আনন্দ মনেৰে পায়স চক সম্পূৰ্ণ খালে। তাৰ পাচত তে গিৰীয়েক পূৰ্ণানন্দৰ আগত এই কথা ভাঙি-পাতি ক'লে।

উপযুক্ত সময়ত বাধিকাৰ এটি পৰমা সুন্দৰী কন্তা জন্ম হ'ল। এই কন্তাৰ পৰাই বাধিকাৰ ভৱিষ্যত বংশ বাঢ়ি গ'ল। এওঁৰ বংশধৰসকল গুৰু শঙ্কৰৰ লাগতিয়াল মানুহ

হৈ পৰিছিল। গুৰুৰ তিৰোভাবৰ পাচতো তেওঁৰ নাতি-পুতিসকলে মহাপুৰুষীয়া ধৰ্ম্ম সমাজত ভাল স্থান পাই আৰ্হিছিল। তেওঁলোক সাতপুৰুষমানৰ পাচলৈকে হিন্দু সমাজত প্ৰখ্যাত হৈ আছিল। তাৰ পাচৰপৰা ক্ৰমাৎ তেওঁলোকৰ নাম গোক্ক নোহোৱা হৈ আহিবলৈ ধৰিলে।

মথাপ্ৰভু শঙ্কৰদেৱে বৰদোৱা এৰি গাংমৌ, ধুঞাহাট, পাটবাউসী আদিত ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰ কৰা কাৰ্য্যত ঘূৰি ফুৰোতে বাধিকা শাস্তীৰ নাতি-পুতি সকলেও প্ৰভুৰ লগে লগেই ফুৰিছিল। শেষত নামনি অসমৰ কোনো জাতিৰ লগতে এওঁলোক বোধকৰো মিলি গ'ল।

শাস্তীবাধিকাই বহাগৰ পূৰ্ণিমাৰ ইতি সংসাৰ ত্যাগ কৰি চৰশাস্তি লাভ কৰে।

ভকতে বুলিলে   তোমাকে বিচারে
গুরুদেৱৰ আজ্ঞা লৈ ॥

এখুজি দুখুজি   নোকালৈ শাহীয়ে
চলালে ভৰি দুখান ।

নোকাতো এভৰি   বামতো এভৰি
যেনে চৰিয়াৰে পানী ॥

গুৰি বঠা পেলাই   বঠাও নেবালে
বাঘৰে চলালে নাও ।

পানীৰ মাজতে   সোধে জল-কোঁৱৰে
ক'লৈ যোৱা শান্তী মাও ॥

শ্রীশঙ্কৰ গুৰুৰ   আজ্ঞা পৰিছে
তালৈকে আহিছো আমি ।

পালে জল-কোঁৱৰে   জানো শান্তী-আই
যি কাৰ্য্যে আহিছা তুমি ॥

বহুৰি বহুৰি   থকাওঁ বৰদোৱা
হবেলি এৰিমে চাবা ।

আঁৰি চাউলেৰে   থকুৱা বেঙ্গেনা
শান্তী-আত নিৰামিষ খাবা ॥

কুৰাপান নেখাবা   ভোজন নকৰিবা
নেয়ে যোৱাগৈ আই ।

খোরা নাই একোকে এনেই আহিছে ।
বোলে জল-কৌরবক চাই ॥

এঁড়াবে ঢুড়াবে পালে চাৰিভাঁবে
তেনেতে দিলে ভেটাঠ ।

গারে গাশুচি কুলে কৈরতনী
বিচাৰে কৈলেই গাঁসাই ॥

ভয়ে ভকতিৰে আবেগে থাকি
কৰে সেৱা শাস্তা আই ।

তৰমিত ভাৱে শ্ৰীশঙ্কৰ গুৰু
তাজ্ঞা কৰে শঙ্কা নাই ॥

তক অনাচাৰ তোৱা কৈরতনী
ধৰমত সমে সকল ।

জলৰ হিৰহিৰণি ব'বকে নোৱাৰি
ভক্তক আৰ্হি দিয়া জল ॥

ভগোটা শলিৰে পল'কে সজালে
শাস্ত্ৰী লহ গ'লে ঘাটে ।

তিনি টো মাৰি পল'কে বুৰালে
চাকত চাৰি আঙুল টুটে ॥

পল' ভৰি জল মাথাত ল'লে শাস্ত্ৰী
গোঁসাইৰে আগতে থ'লে

এই চাৰি আঙুল কিয় কমে হলে
কিনো দোষ গুৱৰে বোলে ॥

গুৱৰ আন্তা শূনি দোষকে শূঁৱৰি
কলে ভাঙ্গি শাস্তী আই ।

আনেলি বেলিকা স্বামী নাই ঘৰে
দেখিলোঁ ভনা জোঁৱাই ॥

কথাৰে শূনিযে গুৱৰে ভকতে
অতিকৈ সন্তোষ হ'ল ।

হমান দোষকে সবে বাতি ললোঁ
ভুনাই আনাগে জল ॥

তিনিটা শলিৰে পল'কে সজ্জালে
শাস্তী মাথা দোৱাঁই ললে ।

তিনি সহতে বৰি পল'কে বৰালে
চাকঃ চাৰি আঙুল চৰে ॥

নৰলে নচৰে উপচি নপৰে
শাস্তা আইৰ এমুৱা জল ।

ভকুৰি ভকতে ডাকে হৰি ধৰনি
এনে শাস্তা ধৰ্ম্মৰ বল ॥

শঙ্কৰে মাটি কাটে শাস্তায়ে দলিয়াই
বান্ধে টেম্পৰাণীৰ জল ।

এফালে কই গল   ডাবে নাৰিকলে

এফালে কই গল কল ॥

টেম্পৰাণী জানে   শান্তী জানে হ'লে

থাকে মানে বেলি জোন ।

কালত ভকতে   গাব এই পুলি

শঙ্কৰ শান্তী আইৰ গুণ ॥*

* গীতটি কোনো চৰিত্ৰ পুথিৰ উদ্ধৃত নহয়। এগৰাকী কৈৱৰ্ত্ত
 ইতিহাসৰ মুখে গোৱা শুনি লিখা। গীতকে অনেক ঠাইত অনেক
 ভুল প্ৰকাৰে দেখা যায়। বৰতাল লৈ গ'লে গীতটি শুনিবলৈ লাগে শুৱলা হয়।

মহা পুণ্যব্রতী,   বাধিকা শান্তীয়ে,

স্বামী পূর্ণানন্দৰ চৰণে ;

পাপিলে কাড়ি,   টেম্পাবানী জ্ঞান বান্ধি,

ঘোষিছে মতিমা কাল অশেষ ।

বড় দাবিণী,   শান্তি প্রসবিনী

গৰিমা বাহিনী পন্দে ॥

সম্পাদিত- শ্রীহলাৰাম তাজবিক,

যোৰহাট ।

কিতাপ পোষাক ষিক্সা ৪—

শ্রীপূর্ণলাল দাস,
(লিখক) গোলাঘাট ।

